ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ CARL OTTO LENZ της 2ας Φεβρουαρίου 1994 *

Κύριε Πρόεδρε,
Κύριοι δικαστές,

Α — Εισαγωγή

1. Η προσφυγή λόγω παραβάσεως την οποία καλείται να κρίνει το Δικαστήριο αφορά το κατά πόσον είναι σύμφωνη με τις διατάξεις του κοινοτικού δικαίου η γαλλική ρύθμιση περί οργανώσεως της αγοράς των φυσικών γλυκών οίνων («vins doux naturels»).

2. Το καθεστώς το οποίο επικρίνει η Επιτροπή περιγράφεται στην έκθεση ακροατηρίου. Μπορώ, συνεπώς, να αρκεστώ, στο πλαίσιο των προτάσεών μου, να επαναλάβω τα κύρια χαρακτηριστικά της γαλλικής νομοθετικής ρυθμίσεως.

Η γαλλική νομοθετική ρύθμιση

3. Η γαλλική νομοθεσία έχει οδηγήσει στη σύσταση μιας Comité Interprofessionnel des Vins doux naturels et Vins de liqueurs à appellations contrôlées (Διεπαγγελματικής Επιτροπής Φυσικών Γλυκών Οίνων και Οίνων Λικέρ Ελεγχομένων Ονομασιών, στο εξής: CIVDN). Στον οργανισμό αυτό μετέχουν εκπρόσωποι των παραγωγών και των μεγαλεμπόρων, καθώς και εκπρόσωποι της γαλλικής διοικήσεως.

4. Η CIVDN θεσπίζει, για κάθε περίοδο εμπορίας, μια πίστωση (ποσόστωση) εμπορίας («crédit de commercialisation») η οποία καθορίζει την ποσότητα φυσικού γλυκού οίνου που μπορεί να διατεθεί από τους παραγωγούς στο εμπόριο ανά καλλιεργούμενο εκτάριο κατά το δωδεκάμηνο που ακολουθεί την ημερομηνία ελευθερώσεως κάθε ονομασίας. Αυτή η άδεια εμπορίας παρέχεται τμηματικά σε τρεις ίσες δόσεις, οι οποίες ελευθερώνονται διαδοχικά. Οι ποσότητες που παράγονται εντός του ανωτάτου ορίου αποδόσεως ανά εκτάριο, το οποίο καθορίζεται με κανονιστική ρύθμιση, αλλά υπερβαίνουν την πίστωση εμπορίας δεν μπορούν να διατεθούν στο εμπόριο αμέσως αλλά προστίθενται σε απόθεμα ασφαλείας και παλαιώσεως και δεσμεύονται στις οιναποθήκες των παραγωγών. Οι ποσότητες που αποθεματοποιούνται κατά τον τρόπο αυτό μπορούν να χρησιμοποιηθούν στο πλαίσιο πιστώσεως εμπορίας ενός από τα επόμενα έτη εμπορίας (πράγμα το οποίο προϋποθέτει φυσικά ότι η συγκομιδή του παραγωγού θα είναι κατώτερη από την πίστωση εμπορίας που έχει καθοριστεί για το έτος αυτό). Οι ποσότητες που προορίζονται για εξαγωγή δεν συνυπολογίζονται στην πίστωση

* Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γερμανική.

εμπορίας αλλά στο απόθεμα ασφαλείας και παλαιώσεως. Ωστόσο, για την περίοδο από τον Δεκέμβριο του 1988 έως τον Ιανουάριο του 1990, εφαρμόστηκε κατά παρέκκλιση από τα ανωτέρω ένα σύστημα στο πλαίσιο του οποίου οι ποσότητες συνυπολογίζονταν στο απόθεμα εμπορίας έως ότου ο επιχειρηματίας αποδείξει ότι εξήχθησαν.

5. Η CIVDN θεσπίζει συγχρόνως και ένα καθεστώς τιμών, το οποίο αποσκοπεί στη συμπλήρωση του μηχανισμού που μόλις περιέγραψα και στην κατά τον τρόπο αυτό εξασφάλιση της σταθερότητας της αγοράς. Έτσι, για κάθε έτος εμπορίας ορίζονται ενδεικτικές τιμές και ανώτατες ή κατώτατες τιμές παρεμβάσεως. Οι τιμές που εφαρμόζονται κάθε φορά επί των προϊόντων καθορίζονται με συμβάσεις μεταξύ των παραγωγών και των μεγαλεμπόρων, δεδομένου ότι οι συμβαλλόμενοι δεν είναι υποχρεωμένοι να εφαρμόσουν τις ενδεικτικές τιμές που έχουν καθοριστεί. Ωστόσο, οι πωλούμενες κατά τον τρόπο αυτό ποσότητες δεν μπορούν να απομακρυνθούν από τις οιναποθήκες των παραγωγών προτού η CIVDN καταχωρήσει τις συμβάσεις αυτές και εκδώσει σχετικό πιστοποιητικό. Αν οι τιμές της αγοράς, οι οποίες προκύπτουν από τις καταχωρούμενες συμβάσεις, υπολείπονται της κατώτατης τιμής παρεμβάσεως, αναβάλλεται η ελευθέρωση του επομένου τμήματος της ποσοστώσεως. Αν, αντιθέτως, οι συμβατικές τιμές είναι μεγαλύτερες από την ανώτατη τιμή παρεμβάσεως, η ελευθέρωση του επομένου τμήματος της ποσοστώσεως επισπεύδεται.

6. Οι προαναφερθείσες αποφάσεις της CIVDN εγκρίνονται τελικά από τον αρμόδιο υπουργό και αποκτούν, ως εκ τούτου, δεσμευτική ισχύ έναντι όλων των ενδιαφερομένων.

Η κοινοτική κανονιστική ρύθμιση

7. Ο κανονισμός (ΕΟΚ) 822/87 του Συμβουλίου, της 16ης Μαρτίου 1987, για την κοινή οργάνωση της αμπελοοινικής αγοράς [1], εισάγει ένα σύστημα το οποίο, καταρχήν, εφαρμόζεται σε όλους τους οίνους που παράγονται εντός της Κοινότητας. Κατά το άρθρο 1, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού, η κοινή οργάνωση της αγοράς περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, ένα σύστημα τιμών και κανόνες σχετικά με τις παρεμβάσεις. Ωστόσο, το σύστημα τιμών που περιέχεται στον τίτλο ΙΙΙ του κανονισμού αυτού ισχύει μόνο για τους επιτραπέζιους οίνους. Το ίδιο ισχύει — πλην μιας εξαιρέσεως επί της οποίας θα επανέλθω — και για τα μέτρα παρεμβάσεως. Ο κανονισμός (ΕΟΚ) 823/87 του Συμβουλίου, της 16ης Μαρτίου 1987, για τη θέσπιση ειδικών διατάξεων σχετικά με τους οίνους ποιότητας που παράγονται εντός καθορισμένων περιοχών [2], όπως τροποποιήθηκε από τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2043/89 του Συμβουλίου, της 19ης Ιουλίου 1989 [3], θέσπισε ένα πλαίσιο κοινοτικών κανόνων για την παραγωγή και τον έλεγχο των οίνων αυτών, το οποίο συμπληρώνεται με τις ειδικές διατάξεις που θεσπίζουν τα κράτη μέλη. Αυτή η κανονιστική ρύθμιση προβλέπει, μεταξύ άλλων, ότι τα κράτη μέλη καθορίζουν, για κάθε οίνο ποιότητας προερχόμενο από καθορισμένη περιοχή (στο εξής: v.q.p.r.d.), την απόδοση ανά εκτάριο, της οποίας η υπέρβαση συνεπάγεται κανονικά την απαγόρευση της χρησιμοποιήσεως, για το σύνολο της παραγωγής, της διεκδικούμενης ονομασίας (ως οίνου v.q.p.r.d.) (βλ. άρθρο 11).

1 — ΕΕ L 84 της 27. 3. 1987, σ. 1.
2 — ΕΕ L 84 της 27. 3. 1987, σ. 59.
3 — ΕΕ L 202 της 14. 7. 1989, σ. 1.

8. Κατά το άρθρο 2 του κανονισμού 823/87, οι ειδικές διατάξεις που εφαρμόζονται στους v. q. p. r. d. βασίζονται στα ακόλουθα στοιχεία:

«α) οριοθέτηση της ζώνης παραγωγής.

β) ποικιλιακή σύνθεση αμπελώνος.

γ) καλλιεργητικές πρακτικές.

δ) μέθοδοι οινοποίησης.

ε) ελάχιστος φυσικός κατ' όγκον αλκοολικός τίτλος.

στ) απόδοση ανά εκτάριο.

ζ) ανάλυση και εκτίμηση των οργανοληπτικών χαρακτηριστικών».

9. Το άρθρο 18, παράγραφος 1, έχει ως εξής.

«Τα κράτη μέλη παραγωγής μπορούν να καθορίσουν, λαμβανομένων υπόψη των θεμιτών και σταθερών χρήσεων:

— πέραν των στοιχείων που αναφέρονται στο άρθρο 2, όλες τις συμπληρωματικές συνθήκες παραγωγής και τα συμπληρωματικά χαρακτηριστικά στα οποία πρέπει να ανταποκρίνονται οι v.q.p.r.d.,

— πέραν των λοιπών διατάξεων που προβλέπονται από τον παρόντα κανονισμό, όλα τα χαρακτηριστικά ή τις συνθήκες παραγωγής, παρασκευής και διακίνησης που είναι συμπληρωματικές ή αυστηρότερες για τους v.q.p.r.d. που παράγονται στην επικράτειά τους.»

10. Στους v.q.p.r.d. περιλαμβάνονται και οι οίνοι λικέρ ποιότητας που παράγονται εντός καθορισμένων περιοχών (στο εξής: v.l.q.p.r.d.) οι οποίοι αποκαλούνται στη Γαλλία με την ειδική παραδοσιακή ένδειξη «vin doux naturel». Οι ειδικοί κανόνες για τους εν λόγω v.l.q.p.r.d. θεσπίστηκαν με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 4252/88 του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1988, σχετικά με την παρασκευή και εμπορία

κρασιών λικέρ που παράγονται στην Κοινότητα [4].

11. Το άρθρο 17 του κανονισμού αυτού έχει ως εξής:

«Εκτός από τις διατάξεις του παρόντος κανονισμού, τα κράτη μέλη παραγωγοί μπορούν να καθορίζουν, λαμβάνοντας πάντα υπόψη τις θεμιτές και σταθερές συνήθειες, οποιαδήποτε συμπληρωματικά ή αυστηρότερα χαρακτηριστικά σχετικά με τις δηλώσεις δραστηριότητας καθώς και με τις συνθήκες παραγωγής, παρασκευής, παλαίωσης και κυκλοφορίας για τα v.l.q.p.r.d. που αναφέρονται στον παρόντα τίτλο και που παρασκευάζονται στην επικράτειά τους.»

12. Από τη δεύτερη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 4252/88 προκύπτει ότι οι v.l.q.p.r.d. πρέπει να ανταποκρίνονται και στις διατάξεις του κανονισμού 823/87.

13. Είναι αναμφισβήτητο ότι καμία διάταξη του κοινοτικού δικαίου δεν απαγορεύει ρητώς τη θέσπιση ή τη διατήρηση των επιδίκων γαλλικών διατάξεων περί των φυσικών γλυκών οίνων.

Το υπό κρίση ζήτημα

14. Η Επιτροπή είναι της γνώμης ότι το παράνομο της γαλλικής νομοθεσίας απορρέει από την οικονομία των κοινοτικών διατάξεων στον τομέα της αμπελοοινικής αγοράς. Η Γαλλική Δημοκρατία θεωρεί, αντιθέτως, ότι η κοινοτική οργάνωση της αμπελοοινικής αγοράς δεν ρυθμίζει εξαντλητικώς το θέμα αυτό και, συνεπώς, δεν απαγορεύει τη θέσπιση μέτρων του είδους αυτών που προβλέπονται από τη γαλλική νομοθεσία στον τομέα των φυσικών γλυκών οίνων.

Τα αιτήματα των διαδίκων

15. Η Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο:

α) να αναγνωρίσει ότι η Γαλλική Δημοκρατία

— καθορίζοντας τις τιμές των φυσικών γλυκών οίνων στη γαλλική αγορά.

4 — ΕΕ L 373 της 31. 12. 1988, σ. 59.

— καθορίζοντας ποσόστωση εμπορίας των φυσικών γλυκών οίνων, πέραν της οποίας ο παραγωγός δεν μπορεί να διαθέσει στο εμπόριο τους οίνους που παρήγαγε εντός των ορίων της νόμιμης αποδόσεως ανά εκτάριο αλλά πρέπει να τις διαθέσει σε απόθεμα ασφαλείας και παλαιώσεως.

— εξαρτώντας την έξοδο των οίνων από τις οιναποθήκες των παραγωγών από την προηγούμενη προσκόμιση πιστοποιητικού της CIVDN με το οποίο βεβαιώνεται η καταχώρηση των συμβάσεων και αποκλείοντας ταυτοχρόνως τη διάθεση οποιωνδήποτε ποσοτήτων εκτός του συστήματος της ποσοστώσεως εμπορίας.

— περιορίζοντας την εξαγωγή v.q.p.r.d. έτσι ώστε οι ποσότητες των αποθεμάτων ασφαλείας να μη μπορούν να εξαχθούν παρά μόνον αν η πίστωση εμπορίας του συγκεκριμένου επιχειρηματία έχει τα απαιτούμενα περιθώρια.

παρέβη τις κοινοτικές της υποχρεώσεις και, ειδικότερα, τις διατάξεις των κανονισμών (ΕΟΚ) 822/87 και 823/87 του Συμβουλίου περί των οίνων ποιότητας που παράγονται εντός καθορισμένων περιοχών (v.q.p.r.d.).

β) να καταδικάσει τη Γαλλική Δημοκρατία στα δικαστικά έξοδα.

Η Γαλλική Δημοκρατία ζητεί από το Δικαστήριο:

α) να απορρίψει την προσφυγή ως αβάσιμη.

β) να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.

Β — Ανάπτυξη του ζητήματος

Ι. *Επί του παραδεκτού*

1. *Το αντικείμενο της διαφοράς*

16. Όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, οι φυσικοί γλυκείς οίνοι και οι v.l.q.p.r.d. περιλαμβάνονται στην ομάδα των v.q.p.r.d. κατά τον κανονισμό 823/87. Σύμφωνα με το άρθρο 1, παράγραφος 2, του κανονισμού 823/87, στην κατηγορία των v.q.p.r.d. περιλαμβάνονται και άλλα προϊόντα, όπως π. χ. οι αφρώδεις οίνοι που προέρχονται από καθορισμένες περιοχές.

17. Οι επικρίσεις που διατυπώνει η Επιτροπή κατά της γαλλικής νομοθεσίας αφορούν — όπως προκύπτει σαφώς από το

δικόγραφο της προσφυγής — αποκλειστικά και μόνο τον τομέα των φυσικών γλυκών οίνων, οι οποίοι αποτελούν, εξάλλου, το αντικείμενο των τριών πρώτων αιτιάσεων. Αντιθέτως, η τέταρτη αιτίαση αναφέρεται στις εξαγωγές v.q.p.r.d. και, ως εκ τούτου, φαίνεται εκ πρώτης όψεως ευρύτερη. Ωστόσο, πρόκειται σαφώς για όλως ασήμαντη ανακρίβεια ως προς τη διατύπωση, η οποία δεν δημιουργεί καμία αμφιβολία ως προς το πραγματικό αντικείμενο της διαφοράς.

18. Η Επιτροπή, με τα αιτήματά της, προσάπτει στη Γαλλική Δημοκρατία ότι παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το κοινοτικό δίκαιο και, ειδικότερα, από τους κανονισμούς 822/87 και 823/87. Αντιθέτως, στα αιτήματα δεν μνημονεύεται ο κανονισμός 4252/88, μολονότι τα περί του κανονισμού αυτού καταλαμβάνουν μεγάλο μέρος του δικογράφου της προσφυγής και του υπομνήματος απαντήσεως. Το γεγονός αυτό προκαλεί κατάπληξη. Σύμφωνα με το άρθρο 1, παράγραφος 1, του κανονισμού 4252/88, ο κανονισμός αυτός καθορίζει του κανόνες για την παρασκευή και την *εμπορία* των οίνων λικέρ, στους οποίους συμπεριλαμβάνονται οι οίνοι λικέρ ποιότητας (και, συνεπώς, οι φυσικοί γλυκείς οίνοι). Θα μπορούσε, συνεπώς, κανείς να αναμένει ότι, προκειμένου να εκτιμηθεί το κατά πόσον η γαλλική νομοθεσία συμφωνεί με το κοινοτικό δίκαιο, θα εξετάζονταν καταρχάς και κυρίως οι διατάξεις αυτού του κανονισμού και ότι το αποτέλεσμα αυτής της εκτιμήσεως θα είχε αντίκτυπο στη διατύπωση των αιτημάτων της Επιτροπής. Ο εκπρόσωπος της Επιτροπής ορθώς παρατήρησε κατά την προφορική διαδικασία ότι οι διατάξεις που εφαρμόζονται επί των φυσικών γλυκών οίνων αποτελούν ένα «πλέγμα» διατάξεων που απορρέουν από τους κανονισμούς 822/87, 823/87 και 4252/88. Η Επιτροπή βασίζει το συμπέρασμα ότι η γαλλική ρύθμιση είναι παράνομη σε μια γενική εκτίμηση των διατάξεων αυτών, όπως ήδη καταδεικνύεται από το γεγονός ότι δεν παραπέμπει σε συγκεκριμένες διατάξεις, αλλά γενικώς στους κανονισμούς 822/87 και 823/87. Αν το ασυμβίβαστο της γαλλικής ρυθμίσεως με το κοινοτικό δίκαιο απέρρεε από τη συνολική εξέταση των διατάξεων του κοινοτικού δικαίου περί φυσικών γλυκών οίνων, θα έπρεπε να μνημονεύονται όλες οι διατάξεις αυτές και, συνεπώς, και ο κανονισμός 4252/88.

19. Μια ματιά στην προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία μπορεί να βοηθήσει στην κατανόηση του λόγου αυτής της παραλείψεως. Ο κανονισμός 4252/88 εκδόθηκε στις 21 Δεκεμβρίου 1988 και δημοσιεύθηκε στην Επίσημη Εφημερίδα στις 31 Δεκεμβρίου 1988. Το πρώτο έγγραφο με το οποίο η Επιτροπή κάλεσε τη Γαλλική Κυβέρνηση να διατυπώσει τις παρατηρήσεις της ως προς το αν το γαλλικό σύστημα συμβιβαζόταν με το κοινοτικό δίκαιο φέρει την ημερομηνία 28 Δεκεμβρίου 1988. Ο συντάκτης προφανώς αγνοούσε τότε την ύπαρξη του κανονισμού 4252/88. Ομοίως, ο κανονισμός αυτός δεν μνημονεύεται ούτε στο συμπληρωματικό υπόμνημα της Επιτροπής, της 24ης Μαΐου 1989. Η πρώτη μνεία του κανονισμού 4252/88 περιέχεται σε υπόμνημα της 1ης Ιουνίου 1989, το οποίο επρόκειτο να διαβιβαστεί στην Επιτροπή και με το οποίο η Γαλλική Κυβέρνηση απαντούσε στο πρώτο έγγραφο της Επιτροπής. Το έγγραφο αυτό, από αμέλεια των γαλλικών αρχών, διαβιβάστηκε στην Επιτροπή μόλις στις 29 Ιουνίου 1990, δηλαδή αφού η Επιτροπή είχε εκδώσει (στις 19 Ιουνίου 1990) αιτιολογημένη γνώμη κατά το άρθρο 169, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΟΚ. Αυτή η καθυστέρηση μπορεί ίσως να εξηγήσει και το γιατί η Επιτροπή, με την εν

λόγω αιτιολογημένη γνώμη, δεν εξέτασε το ζήτημα και από πλευράς του κανονισμού 4252/88. Προξενεί, ωστόσο, κατάπληξη το γεγονός ότι, ενάμισι και πλέον έτος μετά την έκδοση αυτού του κανονισμού, οι αρμόδιες υπηρεσίες δεν φαίνεται να γνώριζαν ακόμα την ύπαρξή του.

20. Ποιες είναι οι συνέπειες του ότι με τα αιτήματά της η Επιτροπή ζητεί να αναγνωριστεί η παράβαση των κανονισμών 822/87 και 823/87, όχι όμως και η παράβαση του κανονισμού 4252/88; Από καθαρά τυπική άποψη, θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι το αντικείμενο της διαφοράς καθορίζεται κατά τρόπο εξαντλητικό από τα *αιτήματα* της προσφυγής και, ως εκ τούτου, η Επιτροπή δεν μπορεί να επικαλεστεί τον κανονισμό 4252/88 προκειμένου να υποστηρίξει ότι η γαλλική νομοθετική ρύθμιση αντιβαίνει στο κοινοτικό δίκαιο. Αυτό θα είχε σοβαρές συνέπειες για την επιχειρηματολογία της Επιτροπής, δεδομένου ότι το όργανο αυτό, αναφερόμενο στο όλο πλαίσιο της διαφοράς και στους κοινούς σκοπούς των διατάξεων που έχουν εφαρμογή στην υπό κρίση περίπτωση, θα έπρεπε να μη λάβει υπόψη του ένα μεγάλο μέρος αυτών των κανόνων.

21. Ωστόσο, αποφασιστικής σημασίας, κατά τη γνώμη μου, είναι στην υπό κρίση περίπτωση το ότι προκύπτει κατά τρόπο αναμφισβήτητο από το δικόγραφο της προσφυγής, λαμβανόμενο υπόψη στο σύνολό του, ότι η Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο να ελέγξει τη νομιμότητα της γαλλικής ρυθμίσεως ενόψει του συνόλου των διατάξεων του κοινοτικού δικαίου στον τομέα των φυσικών γλυκών οίνων που μνημονεύονται στο δικόγραφο της προσφυγής. Υπ' αυτήν την έννοια εξέλαβε, εξάλλου, την προσφυγή και η καθής [5]. Κατά τη διάρκεια της προφορικής διαδικασίας, ο εκπρόσωπος της Επιτροπής ανέφερε ότι τα αιτήματα έπρεπε να εκληφθούν υπό την έννοια ότι ζητείται να αναγνωριστεί ότι η γαλλική ρύθμιση αντιβαίνει στο κοινοτικό δίκαιο και από πλευράς του κανονισμού 4252/88. Ενόψει των περιστάσεων αυτών, νομίζω ότι τα αιτήματα πρέπει να εκληφθούν υπό την έννοια που τους αποδίδουν από κοινού οι δύο διάδικοι. Συνεπώς, δεν πρόκειται για νέο αίτημα, αλλά για την αντικειμενική και σύμφωνη με τα εμπλεκόμενα συμφέροντα ερμηνεία των αιτημάτων, υπό το φως του δικογράφου της προσφυγής [6].

22. Δεδομένου ότι η Επιτροπή αναφέρθηκε για πρώτη φορά στο ζήτημα του κανονισμού 4252/88 με το δικόγραφο της προσφυγής, μπορεί ασφαλώς να τεθεί το ερώτημα κατά πόσον η προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία διεξήχθη κανονικά. Σύμφωνα με πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η προσφυγή που ασκείται

5 — Με το υπόμνημα αντικρούσεως (σ. 3), η καθής συνοψίζει το αντικείμενο της διαφοράς ως εξής: «La Commission des Communautés européennes met en cause la compatibilité avec l' organisation commune du marché viti-vinicole, telle qu' établie par les règlements du Conseil (CEE) n° 822/87, n° 823/87 et n° 4252/88, de certains aspects de la réglementation française relative aux vins doux naturels. »

6 — Η υπό κρίση υπόθεση διαφέρει στο σημείο αυτό από τα πραγματικά περιστατικά επί των οποίων στηρίχθηκε η απόφαση της 30ής Μαΐου 1991 στην υπόθεση C-110/89 (Επιτροπή κατά Ελλάδος, Συλλογή 1991, σ. I-2659). Στην υπόθεση εκείνη, η Επιτροπή ασφαλώς είχε κατακρίνει, με το δικόγραφο της προσφυγής, τη συμπεριφορά της καθής, ουδέποτε όμως είχε αφήσει να εννοηθεί ότι ζητούσε από το Δικαστήριο να αναγνωρίσει τη σχετική παράβαση (βλ. συναφώς τις προτάσεις μου, Συλλογή 1991, σ. I-2675, I-2676).

βάσει του άρθρου 169 της Συνθήκης ΕΟΚ «δεν μπορεί να στηρίζεται παρά μόνο στις αιτιάσεις και στους ισχυρισμούς που περιλαμβάνονται ήδη στην αιτιολογημένη γνώμη» [7]. Το Δικαστήριο μπορεί να εξετάσει αυτόν τον λόγο απαραδέκτου αυτεπαγγέλτως, χωρίς να είναι απαραίτητη η εκ μέρους του καθού αμφισβήτηση του παραδεκτού της προσφυγής. Ωστόσο, αυτό δεν σημαίνει, κατά τη γνώμη μου, ότι το Δικαστήριο υποχρεούται να εξετάσει αυτεπαγγέλτως το ζήτημα αυτό στο πλαίσιο οποιασδήποτε διαδικασίας περί αναγνωρίσεως παραβάσεως. Νομίζω ότι αξίζει να προσέξουμε τα όσα ανέπτυξε σχετικά ο γενικός εισαγγελέας Gulmann στο πλαίσιο της υποθέσεως C-61/90 [8]. Με τις προτάσεις του, ο γενικός εισαγγελέας υποστήριξε ότι η νομολογία του Δικαστηρίου όσον αφορά τις απαιτήσεις της διοικητικής προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασίας υπαγορεύεται από την ανάγκη εξασφαλίσεως της προστασίας των δικαιωμάτων του κράτους μέλους και ότι τα συμφέροντα του κράτους μέλους διασφαλίζονται επαρκώς όταν υπάρχει η δυνατότητα προβολής ενστάσεως απαραδέκτου [9].

23. Δεν θεωρώ, ωστόσο, απαραίτητη, στην υπό κρίση περίπτωση, τη λεπτομερέστερη εξέταση του θέματος και για έναν άλλο λόγο: η Επιτροπή με το δικόγραφο της προσφυγής, σε σχέση προς την αιτιολογημένη γνώμη, ούτε διατύπωσε κατά της καθής άλλες αιτιάσεις όσον αφορά παραβάσεις του κοινοτικού δικαίου, ούτε στήριξε την επιχειρηματολογία της επί νέας νομικής βάσεως. Η Επιτροπή εξακολουθεί, όπως και προηγουμένως, να υποστηρίζει ότι το παράνομο της γαλλικής νομοθεσίας απορρέει από το όλο πλαίσιο και την οικονομία των διατάξεων του κοινοτικού δικαίου. Η Επιτροπή απλώς προσέθεσε τον κανονισμό 4252/88 στο πλέγμα των διατάξεων που εξέτασε στο πλαίσιο της υπό κρίση υποθέσεως, χωρίς να καταλήξει σε νέα συμπεράσματα βασιζόμενα στον κανονισμό αυτό. Πρέπει, εξάλλου, να ληφθεί υπόψη ότι ο κανονισμός 4252/88, ως εκ του περιεχομένου των διατάξεών του, συμπληρώνει τους κανονισμούς 822/87 και 823/87 [10].

2. *Το καθεστώς των εξαγωγών*

24. Το κατά παρέκκλιση καθεστώς το οποίο επικρίνεται από την Επιτροπή ίσχυσε για περιορισμένο χρονικό διάστημα. Απαντώντας σε ερώτημα του Δικαστηρίου, η Γαλλική Δημοκρατία δήλωσε ότι το επίδικο σύστημα εφαρμόστηκε από τον Δεκέμβριο του 1988 [11]. Δεν αμφισβητείται από τους διαδίκους ότι το σύστημα αυτό εφαρμόστηκε μόνο μέχρι τις 10 Ιανουαρίου 1990.

25. Όπως έχει κρίνει το Δικαστήριο, αντικείμενο της προσφυγής που ασκείται

7 — Βλ. π.χ. την απόφαση της 13ης Δεκεμβρίου 1990 στην υπόθεση C-347/88, Επιτροπή κατά Ελλάδος, Συλλογή 1990, σ. I-4747, σκέψη 16.

8 — Προτάσεις στην υπόθεση C-61/90, Επιτροπή κατά Ελλάδος, Συλλογή 1992, σ. I-2426, I-2428 επ.

9 — Ωστόσο, με την απόφαση της 7ης Απριλίου 1992 στην προαναφερθείσα υπόθεση, το Δικαστήριο δεν ακολούθησε τη γνώμη αυτή αλλά επικύρωσε την πάγια νομολογία του (Συλλογή 1992, σ. I-2407, σκέψη 29).

10 — Βλ. τη δεύτερη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 4252/88, η οποία, σχετικά με τον κανονισμό 822/87, αναφέρει τα εξής: «είναι αναγκαίο να *συμπληρωθούν* αυτοί οι κανόνες θεσπίζοντας *αντίστοιχες* διατάξεις για τα κρασιά λικέρ που παράγονται στην Κοινότητα (οι υπογραμμίσεις με πλάγια στοιχεία δικές μου).

11 — Με το από 29 Οκτωβρίου 1992 έγγραφό της, η Γαλλική Δημοκρατία ανέφερε ότι το κατά παρέκκλιση σύστημα ετέθη σε ισχύ από τις 14 Δεκεμβρίου 1988. Ωστόσο, από τα πρακτικά της γενικής συνελεύσεως της CIVDN της 16ης Δεκεμβρίου 1988, που επισυνάπτονται ως παράρτημα 3 στο έγγραφο αυτό, φαίνεται να προκύπτει ότι το σύστημα αυτό εφαρμοζόταν ήδη από τις 2 Δεκεμβρίου 1988 [«(...) à compter du 2 décembre»].

βάσει του άρθρου 169 είναι να αναγνωριστεί «ότι το οικείο κράτος παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τη Συνθήκη και ότι δεν έθεσε τέρμα στην παράβαση αυτή εντός της ταχθείσας προς τούτο προθεσμίας με την αιτιολογημένη γνώμη της Επιτροπής» [12]. Η ύπαρξη παραβάσεως πρέπει να εκτιμάται σε συνάρτηση με την κατάσταση του κράτους μέλους, όπως αυτή εμφανίζεται κατά τη λήξη της ταχθείσας με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας [13].

26. Δεδομένου ότι σκοπός της προκαταρκτικής διαδικασίας είναι να εξαλειφθεί η παράβαση προτού ασκηθεί προσφυγή ενώπιον του Δικαστηρίου, πρέπει καταρχήν να θεωρείται ότι δεν υπάρχει συμφέρον προς αναγνώριση παραβάσεως της Συνθήκης κατά το άρθρο 169 όταν η παράβαση αυτή αίρεται το αργότερο μέχρι τη λήξη της τασσομένης με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας [14]. Στην υπό κρίση περίπτωση, η εφαρμογή του επίδικου συστήματος σταμάτησε τον Ιανουάριο του 1990, δηλαδή πολλούς μήνες πριν από τις 19 Ιουνίου 1990, ημερομηνία αποστολής της αιτιολογημένης γνώμης.

27. Κατά πάγια νομολογία, υπάρχει συμφέρον στη συνέχιση της δίκης επί προσφυγής για την αναγνώριση παραβάσεως βάσει του άρθρου 169 ακόμα και στην περίπτωση που η ενδεχόμενη παράβαση αίρεται *μετά* την πάροδο της ταχθείσας με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας [15]. Αντιθέτως, αν τεθεί τέρμα στην παράβαση *πριν* από την πάροδο του χρόνου αυτού, η προσφυγή λόγω παραβάσεως είναι καταρχήν απαράδεκτη.

28. Όπως ανέφερα με άλλη ευκαιρία [16], πρέπει να δεχθούμε ορισμένες εξαιρέσεις στον κανόνα αυτό. Δεδομένου ότι η προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία έχει αναπόφευκτα κάποια διάρκεια, αν δεν υπήρχαν οι εξαιρέσεις αυτές θα ήταν απολύτως αδύνατος ο δικαστικός έλεγχος, π. χ., των περιορισμένης διάρκειας παραβάσεων της Συνθήκης [17]. Σε τέτοιες περιπτώσεις, είναι βεβαίως απαραίτητο να ολοκληρώσει η Επιτροπή ταχέως τη διαδικασία, ώστε να μη μπορεί να της προσαφθεί ότι προκάλεσε καθυστερήσεις που δεν μπορούν να αποδοθούν στις ειδικές περιστάσεις της συγκεκριμένης υποθέσεως [18].

29. Στην υπό κρίση περίπτωση, η Επιτροπή, ήδη από τις 28 Δεκεμβρίου 1988 (ήτοι λίγο μετά την έναρξη της ισχύος του καθεστώτος εξαγωγών), κάλεσε τη Γαλλική Κυβέρνηση να διατυπώσει τις παρατηρήσεις της και έταξε προς τούτο δίμηνη προθεσμία. Με το δεύτερο έγγραφο οχλήσεως

12 — Απόφαση της 13ης Δεκεμβρίου 1990 στην προαναφερθείσα υπόθεση C-347/88 (υποσημείωση 7), σκέψη 40.

13 — Απόφαση της 27ης Νοεμβρίου 1990 στην υπόθεση C-200/88, Επιτροπή κατά Ελλάδος, Συλλογή 1990, σ. I-4299, σκέψη 13.

14 — Βλ. τις προτάσεις μου στην υπόθεση C-362/90, Επιτροπή κατά Ιταλίας, Συλλογή 1992, σ. I-2359, I-2361.

15 — Βλ. π. χ. την απόφαση της 18ης Μαρτίου 1992 στην υπόθεση C-29/90, Επιτροπή κατά Ελλάδος, Συλλογή 1992, σ. I-1971, σκέψη 12.

16 — Βλ. τις προτάσεις μου στην προαναφερθείσα υπόθεση C-362/90 (υποσημείωση 14) και στην υπόθεση C-240/86, Επιτροπή κατά Ελλάδος, Συλλογή 1988, σ. 1843, 1844.

17 — Βλ. τα πραγματικά περιστατικά επί των οποίων εκδόθηκε η απόφαση στην προαναφερθείσα υπόθεση C-110/89, (υποσημείωση 6).

18 — Βλ. την απόφαση του Δικαστηρίου της 31ης Μαρτίου 1992 στην υπόθεση C-362/90, Επιτροπή κατά Ιταλίας, Συλλογή 1992, σ. I-2353, σκέψη 12: «διαπιστώνεται, επιπλέον, ότι η Επιτροπή δεν ενήργησε έγκαιρα, κινώντας τις διαδικασίες που έχει στη διάθεσή της, για να εμποδίσει την επέλευση των αποτελεσμάτων της προσαπτομένης παραβάσεως και ότι δεν επικαλέστηκε την ύπαρξη περιστάσεων οι οποίες να την παρεμπόδισαν να ολοκληρώσει την προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία του άρθρου 169 της Συνθήκης πριν η παράβαση παύσει να υφίσταται».

της 24ης Μαΐου 1989 (το οποίο, πάντως, αφορούσε μόνο την τρίτη αιτίαση), τάχθηκε στη Γαλλική Δημοκρατία προθεσμία απαντήσεως ενός μηνός. Εξαιτίας της αμέλειας των γαλλικών αρχών, την οποία ήδη ανέφερα, η Επιτροπή δεν έλαβε καμία απάντηση στα δύο αυτά έγγραφα. Ωστόσο, η Επιτροπή εξέδωσε αιτιολογημένη γνώμη μόλις στις 19 Ιουνίου 1990, δηλαδή σχεδόν ένα έτος μετά την εκπνοή της προθεσμίας που είχε τάξει με το τελευταίο έγγραφο και πολλούς μήνες αφότου το επίδικο καθεστώς εξαγωγών είχε παύσει να ισχύει. Η Επιτροπή δεν επικαλέστηκε καμία περίσταση που να μπορεί να εξηγήσει αυτή την καθυστέρηση. Θεωρώ, κατά συνέπεια, ότι οι προϋποθέσεις υπό τις οποίες μια προσφυγή λόγω παραβάσεως θα μπορούσε κατ' εξαίρεση, σε μια τέτοια περίπτωση, να κριθεί παραδεκτή δεν πληρούνται.

30. Η Γαλλική Δημοκρατία δεν προέβαλε ρητώς ένσταση απαραδέκτου της προσφυγής. Ωστόσο, το Δικαστήριο μπορεί να εξετάσει αυτεπαγγέλτως το αν πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 169 για την άσκηση προσφυγής λόγω παραβάσεως [19].

31. Συνεπώς, επί του σημείου αυτού η προσφυγή πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτη.

19 — Βλ. την προαναφερθείσα απόφαση της 31ης Μαρτίου 1992 στην υπόθεση C-362/90 (υποσημείωση 18), σκέψη 8.

II — *Επί της ουσίας*

1. *Η γαλλική νομοθετική ρύθμιση*

32. Οι τρεις πρώτες αιτιάσεις που πρέπει να εξεταστούν αφορούν τον καθορισμό των τιμών (πρώτη αιτίαση) και των ποσοστώσεων εμπορίας για τους φυσικούς γλυκούς οίνους (δεύτερη αιτίαση). Το επίδικο καθεστώς, το οποίο αφορά η τρίτη αιτίαση και το οποίο εξαρτά την έξοδο των οίνων από τις οιναποθήκες των παραγωγών από την προσκόμιση πιστοποιητικού της CIVDN με το οποίο να βεβαιώνεται η καταχώρηση των συμβάσεων, χρησιμεύει για την εφαρμογή και τον έλεγχο του συστήματος των ποσοστώσεων εμπορίας. Είναι αλληλένδετο με το σύστημα που επικρίνεται με τη δεύτερη αιτίαση. Γι' αυτό ακριβώς θα επικεντρώσω τις επόμενες παρατηρήσεις μου στις δύο πρώτες αιτιάσεις, μιλώντας αντιστοίχως, χάριν απλουστεύσεως, περί καθεστώτος τιμών και ποσοτικού μηχανισμού.

2. *Νόμιμος χαρακτήρας των εθνικών διατάξεων στο πλαίσιο κοινής οργανώσεως της αγοράς*

33. Το ζήτημα του νομίμου χαρακτήρα ορισμένων εθνικών διατάξεων σε έναν τομέα που έχει υπαχθεί σε κοινή οργάνωση των αγορών έχει ήδη απασχολήσει επανειλημμένως το Δικαστήριο. Στην

υπόθεση Amsterdam Bulb, το Δικαστήριο έκρινε ότι:

«Αφ' ης στιγμής η Κοινότητα θεσπίζει, δυνάμει του άρθρου 40 της Συνθήκης, κανονισμούς περί κοινής οργανώσεως της αγοράς σε συγκεκριμένο τομέα, τα κράτη μέλη υποχρεούνται να απόσχουν από τη λήψη οποιουδήποτε μέτρου που παρεκκλίνει από τη ρύθμιση αυτή ή μπορεί να τη βλάψει.» [20]

34. Η νομολογία αυτή επιβεβαιώθηκε επανειλημμένως από το Δικαστήριο [21]. Κατά τη νομολογία αυτή, πρέπει καταρχάς να καθορίζεται το περιεχόμενο της κοινοτικής ρυθμίσεως και, στη συνέχεια, να εξετάζεται επ' αυτής της βάσεως κατά πόσον οι εθνικοί κανόνες είναι σύμφωνοι με την κοινοτική ρύθμιση.

35. Ασφαλώς, η νομολογία αυτή είναι ενίοτε διατυπωμένη κατά τρόπον ώστε να αφήνεται να νοηθεί ότι ορισμένα εθνικά μέτρα μπορούν, αυτά καθαυτά, να είναι ασυμβίβαστα με την ύπαρξη κοινής οργανώσεως της αγοράς. Στην υπόθεση Pigs Marketing Board, το Δικαστήριο, αφού παρέπεμψε στην προαναφερθείσα νομολογία, συνέχισε ως εξής:

«Για να εφαρμοστεί η απόφαση αυτή στην υπόθεση του Pigs Marketing Scheme, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι η κοινή οργάνωση αγοράς χοιρινού κρέατος, όπως και οι άλλες κοινές οργανώσεις αγορών, βασίζεται στην αρχή της ανοικτής αγοράς, στην οποία κάθε παραγωγός έχει ελεύθερη πρόσβαση και της οποίας η λειτουργία *ρυθμίζεται αποκλειστικά από τα όργανα που προβλέπονται από την οργάνωση αυτή.*

Επομένως, κάθε εθνική διάταξη ή πρακτική που θα μπορούσε να μεταβάλει το ρεύμα των εισαγωγών ή εξαγωγών ή να επηρεάσει *τον σχηματισμό των τιμών της αγοράς,* εμποδίζοντας τους παραγωγούς να αγοράζουν και να πωλούν ελεύθερα μέσα στο κράτος όπου είναι εγκατεστημένοι ή σε οποιοδήποτε άλλο κράτος μέλος υπό τους όρους που θέτουν οι κοινοτικοί κανόνες και να επωφελούνται άμεσα από τα μέτρα παρεμβάσεως ή οποιαδήποτε άλλα μέτρα ρυθμίσεως της αγοράς που προβλέπει η κοινή οργάνωση, είναι ασυμβίβαστη προς τις αρχές αυτής της οργανώσεως.» [22]

20 — Απόφαση της 2ας Φεβρουαρίου 1977 στην υπόθεση 50/76, Amsterdam Bulb κατά Produktschap voor Siergewassen, Slg. 1977, σ. 137, σκέψη 8.

21 — Βλ. απόφαση της 18ης Μαΐου 1977 στην υπόθεση 111/76, Officier van Justitie κατά Van den Hazel, Slg. 1977, σ. 901, σκέψη 13. απόφαση της 26ης Ιουνίου 1979 στην υπόθεση 177/78, Pigs and Bacon Commission κατά McCarren, Slg. 1979, σ. 2161, σκέψη 14. απόφαση της 7ης Φεβρουαρίου 1984 στην υπόθεση 237/82, Jongeneel Kaas κατά Κάτω Χωρών, Συλλογή 1984, σ. 483, σκέψη 12.

22 — Απόφαση της 29ης Νοεμβρίου 1978 στην υπόθεση 83/78, Slg. 1978, σ. 2347, σκέψεις 56 έως 58 (οι υπογραμμίσεις με πλάγια στοιχεία δικές μου).

36. Η νομολογία αυτή θα μπορούσε να εκληφθεί υπό την ευρύτερη έννοια ότι, στον συγκεκριμένο τομέα κάθε κοινής οργανώσεως της αγοράς, τα κράτη μέλη υποχρεούνται να μη λαμβάνουν οποιοδήποτε μέτρο καθορισμού των τιμών.

37. Με την *απόφαση της 23ης Φεβρουαρίου 1988*, το Δικαστήριο κλήθηκε, στο πλαίσιο προσφυγής λόγω παραβάσεως την οποία άσκησε η Επιτροπή κατά της Γαλλίας, να αποφανθεί επί του αν συμβιβαζόταν με το άρθρο 30 μια απαγόρευση θέσεως υποκαταστάτων του γάλακτος στην κατανάλωση. Η Γαλλική Κυβέρνηση υποστήριξε ότι το επίδικο σύστημα ήταν σύμφωνο προς τις διατάξεις της κοινής οργανώσεως της αγοράς στον τομέα των γαλακτοκομικών προϊόντων. Το Δικαστήριο έκρινε συναφώς ως ακολούθως:

«Όπως προκύπτει από πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, εφόσον η Κοινότητα έχει ιδρύσει σε ορισμένο τομέα κοινή οργάνωση αγοράς, τα κράτη μέλη είναι υποχρεωμένα να απέχουν από τη λήψη κάθε μονομερούς μέτρου που εμπίπτει, εκ του λόγου αυτού, στην αρμοδιότητα της Κοινότητας. Εναπόκειται, συνεπώς, στην Κοινότητα, και όχι στα κράτη μέλη, η αναζήτηση λύσεως στο πρόβλημα αυτό στο πλαίσιο της κοινής γεωργικής πολιτικής.

Πρέπει σχετικώς να προστεθεί ότι εθνικά μέτρα, έστω και αν στηρίζουν μια κοινή πολιτική της Κοινότητας, δεν μπορούν να αντιστρατεύονται μια από τις θεμελιώδεις αρχές της Κοινότητας, στην παρούσα δε περίπτωση την αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων, αν δεν δικαιολογούνται από λόγους που αναγνωρίζει το κοινοτικό δίκαιο. » [23]

38. Με απόφαση που εκδόθηκε λίγο αργότερα στην υπόθεση Zoni, το Δικαστήριο παρέπεμψε στην ανωτέρω απόφαση και διευκρίνισε ότι

«από τη στιγμή κατά την οποία η Κοινότητα έχει καθιερώσει κοινή οργάνωση αγοράς σε συγκεκριμένο τομέα, τα κράτη μέλη είναι υποχρεωμένα να απέχουν από τη λήψη οποιουδήποτε μονομερούς μέτρου, έστω και αν το μέτρο αυτό είναι τέτοιας φύσεως ώστε να εξυπηρετεί την κοινή πολιτική της Κοινότητας». [24]

39. Δεν θα ήταν σωστό, κατά τη γνώμη μου, να συναχθεί από τις δύο αυτές αποφάσεις το συμπέρασμα ότι, όσον αφορά την κοινή οργάνωση της αγοράς, η λήψη μονομερών μέτρων [25] από τα κράτη μέλη είναι απολύτως παρόνομη. Αντιθέτως,

23 — Απόφαση της 23ης Φεβρουαρίου 1988 στην υπόθεση 216/84, Επιτροπή κατά Γαλλίας, Συλλογή 1988, σ. 793, σκέψεις 18 και 19.

24 — Απόφαση της 14ης Ιουλίου 1988 στην υπόθεση 90/86, Ποινική δίκη κατά Zoni, Συλλογή 1988, σ. 4285, σκέψη 26. Ομοίως, απόφαση της ίδιας ημέρας στην υπόθεση 407/85, 3 Glocken κατά USL Centro-Sud, Συλλογή 1988, σ. 4233, σκέψη 26, και απόφαση της 6ης Νοεμβρίου 1990 στην υπόθεση C-86/89, Ιταλία κατά Επιτροπής, Συλλογή 1990, σ. I-3891, σκέψη 19.

25 — Εξυπακούεται ότι τα κράτη μέλη μπορούν να ενεργούν αν και εφόσον τους έχουν χορηγηθεί αρμοδιότητες προς τούτο με τις διατάξεις περί κοινής οργανώσεως της αγοράς στον συγκεκριμένο τομέα (βλ. απόφαση της 14ης Μαΐου 1985 στην υπόθεση 89/84, Ramel, Συλλογή 1985, σ. 1385, σκέψη 25).

εθνικά συστήματα και μέτρα δεν μπορούν να θεωρηθούν παράνομα παρά μόνον αν — και στο μέτρο που — οι διατάξεις περί κοινής οργανώσεως της αγοράς έχουν εξαντλητικό χαρακτήρα, ο οποίος αποκλείει τη θέσπιση διατάξεων από τα κράτη μέλη. Αυτή η ερμηνεία βρίσκει έρεισμα στο άρθρο 40, *παράγραφος 3, δεύτερο εδάφιο*, της Συνθήκης ΕΟΚ, σύμφωνα με το οποίο η κοινή οργάνωση των γεωργικών αγορών πρέπει να περιορίζεται στην επιδίωξη των στόχων του άρθρου 39. Αυτό καταδεικνύει ότι οι συναφείς εξουσίες του κοινοτικού νομοθέτη δεν είναι απεριόριστες και ότι στον τομέα αυτόν τα κράτη μέλη διατηρούν απολύτως την εξουσία να νομοθετούν.

40. Οι αποφάσεις του Δικαστηρίου που μόλις ανέφερα δεν εμποδίζουν, κατά τη γνώμη μου, την ερμηνεία αυτή. Με την απόφασή του στην υπόθεση Pigs Marketing Board, το Δικαστήριο αναφέρθηκε ρητώς στους «όρους που θέτουν οι κοινοτικοί κανόνες» και στα «μέτρα ρυθμίσεως της αγοράς που προβλέπει η κοινή οργάνωση» [26]. Ομοίως, η διατύπωση της αποφάσεως στην υπόθεση 216/84, σύμφωνα με την οποία τα κράτη μέλη είναι υποχρεωμένα να απέχουν, υπό τυν έννοια μιας Κοινύς οφγάνωσυς τυς αγοράς, από τη λήψη κάθε μονομερούς μέτρου «που εμπίπτει, εκ του λόγου αυτού, στην αρμοδιότητα της Κοινότητας», μπορεί να εκληφθεί υπό την έννοια ότι αναφέρεται στις αρμοδιότητες που ανατίθενται στην Κοινότητα από τις διατάξεις περί κοινής οργανώσεως της αγοράς (και όχι στην απλή διαπίστωση περί εγκαθιδρύσεως κοινής οργανώσεως της αγοράς). Πολλές περισσότερο πρόσφατες αποφάσεις του Δικαστηρίου επιβεβαιώνουν, κατά τη γνώμη μου, την άποψη ότι πρέπει, όπως και παλαιότερα, να εξετάζεται η νομιμότητα των εθνικών ρυθμίσεών από πλευράς συμφωνίας τους με τις διατάξεις περί κοινής οργανώσεως της αγοράς. Παραδείγματος χάριν, το Δικαστήριο, με *την απόφαση της 30ής Μαΐου στην υπόθεση C-110/89*, έκρινε ότι:

«στους τομείς που καλύπτονται από κοινή *οργάνωση αγορών, κατά μείζονα λόγο όταν* η οργάνωση αυτή στηρίζεται, όπως εν προκειμένω, σε κοινό σύστημα τιμών, τα κράτη μέλη δεν μπορούν πλέον να παρεμβαίνουν με μονομερή μέτρα που επηρεάζουν το εμπόριο και τον μηχανισμό σχηματισμού των τιμών, όπως έχουν διαμορφωθεί από την κοινή οργάνωση». [27]

41. Υπό το ίδιο πνεύμα αποφάνθηκε το Δικαστήριο και με την απόφαση της 18ης Σεπτεμβρίου 1986 στην υπόθεση 48/85 (Επιτροπή κατά Γερμανίας). Η απόφαση αυτή έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την υπό κρίση υπόθεση, καθόσον αφορά την κοινή οργάνωση της αμπελοοινικής αγοράς. Σχετικά με τις αρμοδιότητες των κρατών μελών, το Δικαστήριο ανέφερε τα εξής:

«Η νομοθετική τους αρμοδιότητα δεν μπορεί να είναι παρά συμπληρωματική και αφορά μόνο τις καταστάσεις που δεν

26 — Προαναφερθείσα απόφαση (υποσημείωση 22), σκέψη 58.

27 — Προαναφερθείσα απόφαση (υποσημείωση 6), σκέψη 21. υπό το αυτό πνεύμα, απόφαση της 12ης Ιουλίου 1990 στην υπόθεση C-35/88, Επιτροπή κατά Ελλάδος, Συλλογή 1990, σ. I-3125, σκέψη 29, καθώς και προαναφερθείσα απόφαση (υποσημείωση 9) στην υπόθεση C-61/90, σκέψη 22.

διέπονται από κοινοτικές διατάξεις και τις περιπτώσεις όπου οι κοινοτικές διατάξεις τούς αναγνωρίζουν ρητή αρμοδιότητα. » [28]

42. Συνεπώς, θα πρέπει να εξεταστεί κατά πόσον η κοινή οργάνωση της αγοράς στον αμπελοοινικό τομέα μπορεί να θεωρηθεί ως εξαντλητικό σύστημα το οποίο καθιστά παράνομη τη γαλλική ρύθμιση.

3. *Η κοινή οργάνωση των αγορών στον αμπελοοινικό τομέα*

α) Νομολογία του Δικαστηρίου

43. Με την απόφαση στην υπόθεση Prantl, το Δικαστήριο έκρινε ότι η κοινοτική ρύθμιση περί κοινής οργανώσεως της αμπελοοινικής αγοράς μπορούσε να θεωρηθεί ότι αποτελεί «πλήρη ρύθμιση», ιδίως όσον αφορά τις τιμές και την παρέμβαση, το καθεστώς του εμπορίου με τις τρίτες χώρες, τους κανόνες σχετικά με την παραγωγή και ορισμένες μεθόδους οινοποιίας καθώς και όσον αφορά τους κανόνες για τον χαρακτηρισμό των οίνων και την επίθεση ετικετών» [29]. Με την απόφαση στην υπόθεση Ramel, το Δικαστήριο επιβεβαίωσε την άποψη αυτή και κατέληξε στα εξής:

«Επομένως, τα κράτη μέλη δεν έχουν πλέον αρμοδιότητα σ' αυτόν τον τομέα, εκτός αν ορίζεται άλλως σε ειδική διάταξη του κοινοτικού δικαίου.» [30]

44. Ωστόσο, η Γαλλική Κυβέρνηση ορθώς παρατήρησε ότι οι υποθέσεις αυτές αφορούσαν συστήματα που ίσχυαν για τους *επιτραπέζιους οίνους*, ενώ οι φυσικοί γλυκείς οίνοι εμπίπτουν στην κατηγορία των οίνων ποιότητας. Υφίσταται, επομένως, αμφιβολία ως προς το αν μπορεί να συναχθεί από τις αποφάσεις αυτές ότι το Δικαστήριο θέλησε, με την ευκαιρία εκείνη, να αποφανθεί και επί του συστήματος που ισχύει για τους οίνους ποιότητας. Ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα ως προς το θέμα αυτό είναι η προαναφερθείσα *απόφαση της 18ης Δεκεμβρίου 1986* στην υπόθεση 48/85 [31]. Αντικείμενο εκείνης της διαδικασίας λόγω παραβάσεως ήταν μια γερμανική ρύθμιση η οποία δεν επέτρεπε την προσθήκη ανακαθαρισθέντος συμπυκνωμένου γλεύκους σταφυλής κατά την παραγωγή τοπικών οίνων και v.q.p.r.d. Η Επιτροπή υποστήριζε ότι αυτό συνιστούσε παράβαση των διατάξεων του κανονισμού 337/79 [32]

28 — Συλλογή 1986, σ. 2549, σκέψη 12.

29 — Απόφαση της 13ης Μαρτίου 1984 στην υπόθεση 16/83, Συλλογή 1984, σ. 1299, σκέψη 14.

30 — Προαναφερθείσα απόφαση (υποσημείωση 25), σκέψη 25. Βλ. επίσης συναφώς την προαναφερθείσα απόφαση (υποσημείωση 28) του Δικαστηρίου της 18ης Σεπτεμβρίου 1986 στην υπόθεση 48/85, σκέψη 11.

31 — Προαναφερθείσα απόφαση (υποσημείωση 28).

32 — Κανονισμός (ΕΟΚ) 337/79 του Συμβουλίου, της 5ης Φεβρουαρίου 1979, περί κοινής οργανώσεως της αμπελοοινικής αγοράς (ΕΕ ειδ. έκδ. 03/024, σ. 112)

(αμέσως προηγούμενου κανονισμού από τον 822/87 στον τομέα αυτό), καθώς και μιας διατάξεως του κανονισμού 338/79 [33] (αμέσως προηγούμενου του κανονισμού 823/87). Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο έκρινε ως εξής:

«Πρέπει να γίνει δεκτό ότι ο κανονισμός 337/79, σύμφωνα με το άρθρο 1, θεσπίζει κοινή οργάνωση αγοράς στον αμπελοοινικό τομέα, που περιλαμβάνει σύστημα τιμών και παρεμβάσεων (...) καθώς και κανόνες που αφορούν (...) τη διάθεση στην κατανάλωση.» [34]

45. Ο κανονισμός 338/79 δεν μνημονεύθηκε λοιπόν στην περίπτωση εκείνη. Συνεπώς, κατά τη γνώμη μου, η απόφαση αυτή δεν μπορεί να έχει καθοριστική σημασία για την επίλυση του ζητήματος που μας απασχολεί. Το κατά πόσον οι κοινοτικοί κανόνες στον αμπελοοινικό τομέα απαγορεύουν την εκ μέρους κράτους μέλους θέσπιση ή διατήρηση καθεστώτος τιμών ή καθεστώτος ποσοτικών περιορισμών μπορεί, επομένως, να επιλυθεί μόνο με την ερμηνεία των συναφών διατάξεων.

β) Ερμηνεία των κοινοτικών διατάξεων

46. Καμία από τις κοινοτικές διατάξεις που προσήκει να εξετάσουμε εδώ δεν λαμβάνει ρητώς θέση ως προς αν επιτρέπεται στα κράτη μέλη να θεσπίζουν, για προϊόντα όπως οι φυσικοί γλυκείς οίνοι, καθεστώς τιμών ή καθεστώς ποσοτικών περιορισμών. Από τη σιωπή και μόνο του νομοθέτη δεν μπορεί, ωστόσο, να συναχθεί το συμπέρασμα ότι απαγορεύεται στα κράτη μέλη να θεσπίζουν μέτρα στον τομέα αυτό [35]. Προκειμένου να εξεταστεί το κατά πόσον το εθνικό σύστημα συμβιβάζεται με τους κοινοτικούς κανόνες, θα πρέπει, εν πάση περιπτώσει, να ληφθούν υπόψη όχι μόνον οι ρητές διατάξεις των κανόνων αυτών αλλά επίσης και το πνεύμα και ο σκοπός τους [36]. Όπως συνάγεται από την απόφαση Van den Hazel, το ιστορικό της γενέσεως των κανόνων αυτών επίσης μπορεί να έχει σημασία [37]. Στην υπόθεση αυτή, το Δικαστήριο αναφέρθηκε σε ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, με την οποία η Επιτροπή δικαιολόγησε το γεγονός ότι ο κανονισμός περί οργανώσεως της αγοράς στον τομέα του κρέατος πουλερικών δεν προέβλεπε μέτρα παρεμβάσεως υποστηρίζοντας ότι οι παρεμβάσεις δεν ήταν «επιθυμητές» στην εν λόγω αγορά. Αυτό οδήγησε το Δικαστήριο να συναγάγει το ακόλουθο συμπέρασμα:

«Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι η απουσία μέτρων για την απόσυρση, εν ανάγκη, των προϊόντων από την αγορά δεν είναι αποτέλεσμα παραλείψεως ή της βουλήσεως να αφεθεί στη διακριτική ευχέρεια των κρατών μελών η λήψη μέτρων αυτού του

33 — Κανονισμός (ΕΟΚ) 338/79 του Συμβουλίου, της 5ης Φεβρουαρίου 1979, περί καθορισμού ειδικών διατάξεων σχετικών με τους οίνους ποιότητας που παράγονται εντός καθορισμένων περιοχών (ΕΕ ειδ. έκδ. 03/024, σ. 159).

34 — Προαναφερθείσα απόφαση (υποσημείωση 28), σκέψη 11.

35 — Προαναφερθείσα απόφαση (υποσημείωση 21) στην υπόθεση Jongeneel Kaas κατά Κάτω Χωρών, σκέψη 13. απόφαση της 25ης Νοεμβρίου 1986 στην υπόθεση 148/85, Forest, Συλλογή 1986, σ. 3449, σκέψη 14.

36 — Προαναφερθείσα απόφαση (υποσημείωση 20) της 2ας Φεβρουαρίου 1977, σκέψη 9.

37 — Προαναφερθείσα απόφαση (υποσημείωση 21), σκέψεις 14 έως 16.

είδους, αλλά αποτελεί τη συνέπεια εσκεμμένης επιλογής, στα πλαίσια οικονομικής πολιτικής, σύμφωνα με την οποία η εξασφάλιση των επιθυμητών ισορροπιών επαφίεται ουσιαστικά στις δυνάμεις της αγοράς.»

Μάλιστα, σε πρόταση κανονισμού για την τροποποίηση του κανονισμού 823/87, την οποία η Επιτροπή υπέβαλε στο Συμβούλιο στις 17 Δεκεμβρίου 1987, η Επιτροπή αναφέρει ότι ο κανονισμός 823/87 περιλαμβάνει διατάξεις που αποβλέπουν στο να «προσανατολίζουν» τα κράτη μέλη όταν αυτά θεσπίζουν εθνικούς κανόνες στον τομέα των v.q.p.r.d. [39] Φαίνεται, λοιπόν, ότι δεν μπορούν να συναχθούν ευρέα συμπεράσματα από την αντιπαράθεση του κειμένου του άρθρου 1 του κανονισμού 822/87 και του τίτλου ΙΙΙ του ίδιου κανονισμού.

αα) Συστηματική ερμηνεία

47. Κατά το άρθρο 1 του κανονισμού 822/87, η κοινή οργάνωση των αγορών στον αμπελοοινικό τομέα περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, ένα καθεστώς τιμών καθώς και κανόνες σχετικά με τις παρεμβάσεις. Σύμφωνα με το άρθρο 1, παράγραφος 2, στην οργάνωση αυτή υπόκεινται και οι v.q.p.r.d. και, επομένως, και οι φυσικοί γλυκείς οίνοι. Από τις ειδικές διατάξεις του τίτλου ΙΙΙ προκύπτει ότι οι κανόνες περί τιμών του εν λόγω κανονισμού εφαρμόζονται μόνο στους επιτραπέζιους οίνους και ότι οι κανόνες περί παρεμβάσεως (πλην μιας εξαιρέσεως επί της οποίας θα επανέλθω) επίσης έχουν εφαρμογή μόνο στους επιτραπέζιους οίνους. Οι κανονισμοί 823/87 και 4252/88 δεν προβλέπουν συναφώς κανένα ειδικό καθεστώς. Από το σύστημα των διατάξεων αυτών, φαίνεται, λοιπόν, να προκύπτει ότι η εφαρμογή των κανόνων περί τιμών και περί παρεμβάσεων θα έπρεπε καταρχήν να περιορίζεται μόνο στους επιτραπέζιους οίνους. Οφείλω, ωστόσο, να παρατηρήσω ότι ο νομοθέτης περιορίστηκε στο να θεσπίσει, στον τομέα των v. q. p. r. d., ένα πλαίσιο κανόνων το οποίο θα πρέπει να συμπληρωθεί από τα κράτη μέλη [38].

48. Το ίδιο ισχύει, κατά τη γνώμη μου, και όσον αφορά τη διαπίστωση που περιέχεται στην εικοστή πρώτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 823/87, σύμφωνα με την οποία για τους v.q.p.r.d. πρέπει να υποβάλλεται χωριστή δήλωση κατά τη δήλωση συγκομιδής και αποθεμάτων (που προβλέπεται από τον κανονισμό 822/87), «επειδή δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των παρεμβάσεων για τη σταθεροποίηση της αγοράς». Το μόνο συμπέρασμα που μπορεί να συναχθεί από τη διαπίστωση αυτή είναι ότι οι v.q.p.r.d. δεν εμπίπτουν (καταρχήν) στον τίτλο ΙΙΙ του κανονισμού 822/87.

49. Περισσότερο ενδιαφέροντα είναι τα διαλαμβανόμενα στην τέταρτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 822/87:

«Εκτιμώντας ότι η κοινή γεωργική πολιτική έχει ως σκοπό την επίτευξη των στόχων του

38 — Βλ. σχετικά την τρίτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 823/87 και τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Gulmann στην υπόθεση C-47/90, Delhaize et Le Lion, Συλλογή 1992, σ. I-3687, ειδικότερα σ. I-3694.

39 — COM(87) 642 τελ. (ΕΕ C 14 της 19. 1. 1988, σ. 8 και 9).

άρθρου 39 της Συνθήκης και ιδίως, στον αμπελοοινικό τομέα, τη σταθεροποίηση των αγορών και την εξασφάλιση ενός δίκαιου βιοτικού επιπέδου στον ενδιαφερόμενο γεωργικό πληθυσμό. ότι οι σκοποί αυτοί είναι δυνατό να επιτευχθούν με προσαρμογή των πόρων στις ανάγκες, προσαρμογή που βασίζεται, ιδίως, σε μια πολιτική ποιότητας. »

50. Ο σκοπός αυτός συγκεκριμενοποιείται στη συνέχεια με τις αιτιολογικές σκέψεις του κανονισμού 823/87, σύμφωνα με τις οποίες οι διατάξεις του εν λόγω κανονισμού αποβλέπουν στο

«να [διατηρηθεί] ένα ελάχιστο ποιοτικό όριο στους v.q.p.r.d., να [αποφευχθεί] η ανεξέλεγκτη επέκταση της παραγωγής των οίνων αυτών και να επιτευχθεί προσέγγιση των διατάξεων των κρατών μελών προκειμένου να ισχύουν όροι δίκαιου ανταγωνισμού στην Κοινότητα». [40]

51. Η επόμενη αιτιολογική σκέψη περιλαμβάνει δε τα εξής:

«η ανάπτυξη πολιτικής ποιότητας στον γεωργικό τομέα, και ειδικότερα στον οινικό, μπορεί να συμβάλει στη βελτίωση των όρων της αγοράς και, κατά συνέπεια, στην αύξηση των δυνατοτήτων διάθεσης». [41]

52. Από το σύνολο των ανωτέρω παρατεθεισών αιτιολογικών σκέψεων καθίσταται φανερό ότι ο κοινοτικός νομοθέτης είχε την πρόθεση να χορηγήσει στην Κοινότητα εξουσία να επεμβαίνει στον αμπελοοινικό τομέα προς επίτευξη των σκοπών της με την «προσαρμογή των πόρων στις ανάγκες». Είναι επίσης προφανές ότι σημείο εκκινήσεως μιας τέτοιας προσπάθειας θα πρέπει να είναι η εγκαθίδρυση πολιτικής προαγωγής της ποιότητας.

53. Οι κοινοτικές διατάξεις περί v.q.p.r.d. και οίνων λικέρ αποτελούν εφαρμογή μιας τέτοιας πολιτικής. Οι διατάξεις αυτές αποβλέπουν στην προαγωγή της ποιότητας των προϊόντων που εμπίπτουν σ' αυτές. Τα στοιχεία που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη προς τούτο μνημονεύονται στο άρθρο 2 του κανονισμού 823/87 και αναλύονται στις λοιπές διατάξεις του κανονισμού [42]. Επιπλέον, για τους v.l.q.p.r.d. θα πρέπει να ληφθούν υπόψη οι ειδικές διατάξεις του κανονισμού 4252/88. Είναι πρόδηλο ότι η πολιτική προαγωγής της ποιότητας που εφαρμόζεται μέσω των διατάξεων αυτών

40 — Τρίτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 823/87.

41 — Τέταρτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 823/87.

42 — Στο πλαίσιο των προτάσεων αυτών δεν είναι αναγκαίο να εξεταστούν λεπτομερώς οι άλλες διατάξεις του κανονισμού, με τις οποίες επιδιώκεται εμμέσως μόνον η προστασία της ποιότητας των εν λόγω οίνων, ιδίως δε οι διατάξεις περί των επιτρεπομένων ονομασιών των προϊόντων.

συμβάλλει πράγματι στη «βελτίωση των όρων της αγοράς» [43]. Παρατηρείται συναφώς ότι και οι δύο κανονισμοί προβλέπουν απλώς τα ελάχιστα απαιτούμενα χαρακτηριστικά [44]. Συνεπώς, τα κράτη μέλη είναι ελεύθερα να επιβάλλουν ακόμα αυστηρότερες ποιοτικές απαιτήσεις και, ως εκ τούτου, να ενισχύουν ακόμα περισσότερο τις ευεργετικές συνέπειες της πολιτικής προαγωγής της ποιότητας στην αμπελοοινική αγορά [45].

54. Η διατύπωση της τέταρτης αιτιολογικής σκέψεως του κανονισμού 823/87, η οποία αναφέρεται σε «συμβολή» στην πολιτική ποιότητας για την επίτευξη των σκοπών της κανονιστικής ρυθμίσεως, αφήνει να εννοηθεί ότι η Κοινότητα διαθέτει στον τομέα αυτό και άλλα μέσα. Και αυτό όντως είναι αληθές. Κατά το άρθρο 11 του κανονισμού 823/87, τα κράτη μέλη οφείλουν να καθορίζουν την ανώτατη απόδοση ανά εκτάριο για κάθε v.q.p.r.d. Εξάλλου, στο άρθρο 13, παράγραφος 2, δεύτερη παύλα, του κανονισμού 4252/88 διευκρινίζεται για τους φυσικούς γλυκείς οίνους ότι η ένδειξη αυτή χρησιμοποιείται μόνο για τους v.l.q.p.r.d. που λαμβάνονται μέχρι του ορίου της αποδόσεως ανά εκτάριο 40 hl μούστου σταφυλιών.

55. Το καθεστώς αυτό δικαιολογείται από τη δέκατη πέμπτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 823/87 ως εξής:

«Για να διατηρείται το ποιοτικό επίπεδο των οίνων αυτών και *να αποφεύονται υπερβολικές αποδόσεις που μπορούν να διαταράξουν την αγορά*, θα πρέπει τα κράτη μέλη να καθορίσουν μέγιστη απόδοση ανά εκτάριο για κάθε v.q.p.r.d.» [46]

56. Αυτό καταδεικνύει ότι ο νομοθέτης δεν ενδιαφερόταν απλώς για την προαγωγή της ποιότητας αλλά επιθυμούσε συγχρόνως να καθιερώσει ένα μέσο ρυθμίσεως της αγοράς.

57. Ομοίως, οι κανόνες περί καθορισμού ανώτατης αποδόσεως ανά εκτάριο αφήνουν στα κράτη μέλη ευρύ περιθώριο εκτιμήσεως [47]. Κατά το άρθρο 11, παράγραφος 1, τρίτο εδάφιο, η απόδοση ανά εκτάριο μπορεί να καθορίζεται σε διαφορετικό επίπεδο για τον ίδιο v.q.p.r.d. ανάλογα με την υποπεριοχή, την κοινότητα ή το τμήμα της κοινότητας, καθώς και την ή τις ποικιλίες της αμπέλου απ' όπου προέρχονται τα χρησιμοποιούμενα σταφύλια. Εξάλλου, η ανώτατη απόδοση ανά εκτάριο μπορεί να τροποποιείται από τα κράτη μέλη (άρθρο 11, παράγραφος 1, τέταρτο εδάφιο). Συνεπώς, και ως προς το

43 — Βλ. την τέταρτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 823/87.

44 — Βλ. την τρίτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 823/87 [«για να διατηρείται ένα ελάχιστο ποιοτικό όριο στους v.q.p.r.d. (...)»] και την πέμπτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 4252/88 [«(...) θα πρέπει, συνεπώς, να προβλεφθούν τα ελάχιστα χαρακτηριστικά τους»].

45 — Εκτός των πολλών άλλων διατάξεων, θα ήθελα ως προς το θέμα αυτό να επισημάνω το άρθρο 18 του κανονισμού 823/87 και το άρθρο 17 του κανονισμού 4252/88, τα οποία επιτρέπουν στα κράτη μέλη να καθορίζουν συμπληρωματικές ή αυστηρότερες συνθήκες «παραγωγής».

46 — Η υπογράμμιση με πλάγια στοιχεία δική μου.

47 — Αυτούς τους κανόνες αφορά η αίτηση για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως στην υπόθεση C-289/91 (Kuhn), επί της οποίας το γενικός εισαγγελέας Gulmann θα αναπτύξει προσεχώς τις προτάσεις του.

θέμα αυτό τα κράτη μέλη έχουν τη δυνατότητα, θεσπίζοντας αυστηρότερους κανόνες (ήτοι μικρότερη ανώτατη απόδοση ανά εκτάριο), να επεμβαίνουν στην αγορά με την προσαρμογή της προσφοράς και της ζητήσεως.

58. Ενόψει αυτής της καταστάσεως και των δυνατοτήτων που παρέχονται στα κράτη μέλη στο πλαίσιο των κανονισμών 823/87 και 4252/87, θεωρώ ότι τα κράτη μέλη δεν δικαιούνται να θεσπίζουν επιπλέον, στον τομέα αυτό, καθεστώς τιμών και ποσοτικό μηχανισμό όπως στην υπό κρίση περίπτωση, εκτός αν έχουν ρητώς εξουσιοδοτηθεί προς τούτο από τον κοινοτικό νομοθέτη.

59. Μια τέτοια εξουσιοδότηση θα μπορούσε το πολύ να απορρέει από το άρθρο 18 του κανονισμού 823/87 ή από το άρθρο 17 του κανονισμού 4252/88. Λέω εκ των προτέρων, για να είμαι ακριβής, ότι στην προκειμένη περίπτωση τίθεται το ερώτημα κατά πόσον η επίδικη κανονιστική ρύθμιση μπορεί να βρει έρεισμα στο άρθρο 18, παράγραφος 1, πρώτη παύλα, του κανονισμού 823/87 ή στο άρθρο 17 του κανονισμνού 4252/88 [48].

48 — Κατά το άρθρο 1, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, πέμπτη παύλα, του κανονισμού 823/87 (όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό 2043/89), το άρθρο 18, παράγραφος 1, δεύτερη παύλα, δεν εφαρμόζεται στους ν.l.q.p.r.d. (και τις λοιπές κατηγορίες οίνων ποιότητας) για τους οποίους ισχύουν ειδικές κοινοτικές διατάξεις. Πρέπει, ωστόσο, να παρατηρηθεί ότι το άρθρο 18, πρώτο εδάφιο, δεύτερη παύλα, του κανονισμού 823/87 και το άρθρο 17 του κανονισμού 4252/88 εμφανίζουν μεγάλες ομοιότητες.

60. Οι προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 18, παράγραφος 1, πρώτη παύλα, του κανονισμού 823/87 δεν πληρούνται, δεδομένου ότι η γαλλική ρύθμιση σαφώς δεν αφορά «τις συνθήκες παραγωγής και τα χαρακτηριστικά στα οποία πρέπει να ανταποκρίνονται οι ν.q.p.r.d.».

61. Η γαλλική ρύθμιση δεν μπορεί να βρει έρεισμα ούτε στο άρθρο 17 του κανονισμού 4252/88. Ασφαλώς, η Γαλλική Κυβέρνηση υποστήριξε ότι στην υπό κρίση περίπτωση επρόκειτο για σύστημα σχετικό με την «παλαίωση» υπό την έννοια της διατάξεως αυτής. Ορθώς, ωστόσο, η Επιτροπή παρατήρησε ότι οι παραγωγοί μπορούν ανά πάσα στιγμή να πωλήσουν τις ποσότητες που περιλαμβάνονται σε αποθέματα «ασφαλείας και παλαιώσεως», υπό την προϋπόθεση ότι θα διαθέτουν την αντίστοιχη πίστωση εμπορίας (η οποία δεν εξαρτάται από την παλαιότητα του οίνου). Εξάλλου, αυτές οι ποσότητες μπορούν ανά πάσα στιγμή να πωληθούν στο εξωτερικό. Είναι, συνεπώς, προφανές ότι δεν πρόκειται για συνθήκη σχετική με την παλαίωση των εν λόγω προϊόντων.

62. Η απάντηση στο ερώτημα κατά πόσον το γαλλικό καθεστώς μπορεί να θεωρηθεί ότι καθορίζει «συμπληρωματικά ή αυστηρότερα» μέτρα όσον αφορά την «κυκλοφορία» δεν είναι εξίσου εύκολη. Θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι, όπως υποστηρίζει η Γαλλική Κυβέρνηση, αυτή η ρύθμιση (δηλαδή το καθεστώς τιμών και ο ποσοτικός μηχανισμός), η οποία χρονολογείται από το 1943, διαμορφώθηκε ως

φαίνεται «λαμβανομένων υπόψη των θεμιτών και σταθερών συνηθειών». Μπορεί επίσης να υποτεθεί ότι δεν αντίκειται στις διατάξεις της Συνθήκης περί της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων μεταξύ των κρατών μελών [49].

63. Το επιχείρημα της Επιτροπή ότι οι επίδικες διατάξεις δεν αποτελούν κανόνες περί «κυκλοφορίας» αλλά διατάξεις περί «εμπορίας» δεν μου φαίνεται ιδιαίτερα πειστικό. Ασφαλώς, τείνουμε προς την υπόθεση ότι ο νομοθέτης είχε κατά νου διατάξεις του είδους αυτών που περιλαμβάνονται στον τίτλο V του κανονισμού 822/87 («κανόνες που αφορούν την κυκλοφορία και τη διάθεση στην κατανάλωση»), όπως π. χ. διατάξεις περί των συνοδευτικών εγγράφων που απαιτούνται για τη διάθεση των προϊόντων αυτών στην κατανάλωση (βλ. άρθρο 71 του κανονισμού 822/87), και όχι ένα καθεστώς τιμών ή έναν ποσοτικό μηχανισμό. Ωστόσο, από την εξέταση του γράμματος των επιδίκων διατάξεων στις διάφορες γλώσσες καταδεικνύεται ότι χρησιμοποιήθηκαν διατυπώσεις πολύ διαφορετικές σε μερικά σημεία και ότι, εξάλλου, το ίδιο το άρθρο 1 του κανονισμού 4252/88 αναφέρει ότι ο κανονισμός αυτός προβλέπει διατάξεις για την «εμπορία» των οίνων λικέρ [50].

64. Ωστόσο, αποφασιστικό στοιχείο αποτελεί, κατά τη γνώμη μου, ο σκοπός των κοινοτικών διατάξεων που παρέχουν στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να θεσπίζουν συμπληρωματικούς ή αυστηρότερους κανόνες. Από το κείμενο των αιτιολογικών σκέψεων τόσο του κανονισμού 823/87 όσο και του κανονισμού 4252/88 προκύπτει σαφώς ότι ο σκοπός αυτός έγκειται στη *διατήρηση του ιδιαιτέρου ποιοτικού χαρακτήρα* των εν λόγω προϊόντων:

«Εκτιμώντας ότι, για να διατηρείται ο ιδιαίτερος ποιοτικός χαρακτήρας των v.l.q.p.r.d. θα πρέπει να επιτρέπεται στα κράτη μέλη να εφαρμόζουν συμπληρωματικούς ή αυστηρότερους κανόνες που θα διέπουν την παραγωγή, την παρασκευή, την παλαίωση και την

49 — Με την απόφαση στην υπόθεση C-47/90, Delhaize et Le Lion, Συλλογή 1992, σ. I-3669, σκέψη 26, το Δικαστήριο εξέτασε το κατά πόσον το επίδικο σύστημα (το οποίο προέβλεπε υποχρέωση εμφιαλώσεως εντός της ζώνης παραγωγής) μπορούσε να βρει έρεισμα στο άρθρο 18 του κανονισμού 823/87. Το Δικαστήριο έκρινε ως εξής: «Πάντως, το άρθρο 18 του κανονισμού 823/87 δεν έχει την έννοια ότι επιτρέπει στα κράτη μέλη να επιβάλλουν όρους που αντίκεινται στους κανόνες της Συνθήκης σχετικά με την κυκλοφορία των εμπορευμάτων. »

50 — Στο γαλλικό κείμενο — όπως μόλις ανέφερα — γίνεται λόγος, στο άρθρο 1 του κανονισμού 4252/88, για «commercialisation» (εμπορία), ενώ στη δέκατη τέταρτη αιτιολογική σκέψη αναφέρεται ότι τα κράτη μέλη έχουν τη δυνατότητα να θεσπίζουν κανόνες όσον αφορά τη «circulation» (κυκλοφορία), σε συνδυασμό δε με την αιτιολογική σκέψη αυτή, το άρθρο 17 αναφέρεται και αυτό στους κανόνες σχετικά με τη «circulation». Ομοίως, στο ολλανδικό κείμενο γίνεται λόγος αντίστοιχα για «afzet» (άρθρο 1) και «verkeer» (δέκατη τέταρτη αιτιολογική σκέψη και άρθρο 17). Το αυτό συμβαίνει και με το ιταλικό κείμενο, το οποίο χρησιμοποιεί, στο άρθρο 1, τον όρο «commercializzazione» ενώ, στη δέκατη τέταρτη αιτιολογική σκέψη και στο άρθρο 17, ομιλεί περί «circolazione». Δεν συμβαίνει όμως το ίδιο με το αγγλικό κείμενο, το οποίο χρησιμοποιεί στο άρθρο 1 τον όρο «marketing», ενώ στη δέκατη τέταρτη αιτιολογική σκέψη και στο άρθρο 17 χρησιμοποιούνται αντίστοιχα οι όροι «circulation» και «release to the market». Στο γερμανικό κείμενο υπάρχει ιδιαίτερη σύγχυση, δεδομένου ότι τόσο στο άρθρο 1 όσο και στη δέκατη τέταρτη αιτιολογική σκέψη γίνεται λόγος για «Vermarktung», ενώ στο άρθρο 17 για «Inverkehrbringen». Η εξέταση των αντιστοίχων διατάξεων του κανονισμού 823/87 καταλήγει σε παρόμοια αποτελέσματα.

κυκλοφορία των v.l.q.p.r.d., λαμβάνοντας υπόψη τις παραδοσιακές πρακτικές.» [51]

65. Η γαλλική ρύθμιση αποσκοπεί στη σταθεροποίηση των αγορών, καθόσον επιδιώκει την αποφυγή της απότομης πτώσης των τιμών κατά τη διάρκεια του έτους εμπορίας. Όπως ανέφερε η Γαλλική Κυβέρνηση, το καθεστώς αυτό αποσκοπεί τελικά στην προστασία της υφισταμένης διαρθρώσεως της παραγωγής φυσικών γλυκών οίνων. Νομίζω ότι αυτές είναι απολύτως θεμιτές επιδιώξεις οι οποίες εντάσσονται στους σκοπούς της κοινής γεωργικής πολιτικής κατά το άρθρο 39 της Συνθήκης. Είναι, ωστόσο, εξίσου σαφές ότι δεν πρόκειται, στην περίπτωση της γαλλικής ρυθμίσεως, για κανόνες που αποσκοπούν στη διατήρηση της *ποιότητας* των εν λόγω προϊόντων. Συνεπώς, η γαλλική ρύθμιση δεν βρίσκει έρεισμα στο άρθρο 17 του κανονισμού 4252/88.

66. Η Επιτροπή ορθώς παρατηρεί ότι το καθεστώς τιμών και ο ποσοτικός μηχανισμός περί των οποίων πρόκειται στην υπό κρίση περίπτωση καταλήγουν ή μπορούν να καταλήξουν σε αδυναμία εμπορίας των προϊόντων που παράγονται εντός των ορίων της αποδόσεως ανά εκτάριο η οποία προβλέπεται από το άρθρο 11 του κανονισμού 823/87 και καθορίζεται με εκτελεστικά μέτρα θεσπιζόμενα προς τούτο σε εθνικό επίπεδο. Ο μηχανισμός των τιμών θίγει συγχρόνως το δικαίωμα των παραγωγών να διαπραγματεύονται ελεύθερα τις τιμές των προϊόντων που παράγουν. Συνεπώς, η γαλλική ρύθμιση είναι αντίθετη προς την αρχή της ανοικτής αγοράς — η οποία έχει εφαρμογή και στο πλαίσιο της κοινής οργανώσεως της αγοράς στον αμπελοοινικό τομέα — «στην οποία κάθε παραγωγός έχει ελεύθερη πρόσβαση και της οποίας η λειτουργία ρυθμίζεται αποκλειστικά από τα όργανα που προβλέπονται από την οργάνωση αυτή.» [52]

67. Οι αντιρρήσεις της Γαλλικής Κυβερνήσεως, που βασίζονται στη φύση αυτού του καθεστώτος τιμών και του ποσοτικού μηχανισμού που θέσπισε, δεν μεταβάλλουν αυτά τα συμπεράσματα. Η Γαλλική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι το καθεστώς τιμών δεν πρέπει να θεωρείται ως συστηματική επέμβαση στη αγορά, καθόσον οι παραγωγοί και οι επιχειρηματίες είναι ελεύθεροι να καθορίζουν τιμές χαμηλότερες από την κατώτατη τιμή και υψηλότερες από την ανώτατη τιμή. Εξάλλου, οι συμβάσεις που συνάπτονται στην αρχή του έτους εμπορίας καλύπτουν, κατά την άποψη της Γαλλικής Κυβερνήσεως, ένα σημαντικό τμήμα της πιστώσεως εμπορίας. Τα στοιχεία αυτά δεν μεταβάλλουν σε τίποτα το γεγονός ότι οι παραγωγοί μπορούν να χρησιμοποιήσουν στην αρχή μόνο το πρώτο τμήμα της πιστώσεως εμπορίας τους και ότι η ελευθέρωση του επομένου τμήματος

51 — Δέκατη τέταρτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 4252/88. Το γερμανικό κείμενο ομιλεί εσφαλμένα περί v.q.p.r.d., ενώ πρόκειται φυσικά — όπως προκύπτει από το όλο πλαίσιο και το κείμενο της αιτιολογικής σκέψεως στις άλλες γλώσσες — για τους v.l.q.p.r.d. Η εικοστή δεύτερη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 823/87 χρησιμοποιεί ως προς το θέμα αυτό την ίδια διατύπωση [«για να διατηρείται ο ιδιαίτερος ποιοτικός χαρακτήρας (...)]».

52 — Βλ. την απόφαση του Δικαστηρίου στην προαναφερθείσα υπόθεση Pigs Marketing Board (υποσημείωση 22), σκέψεις 56 και 57, καθώς και τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Gulmann στην προαναφερθείσα υπόθεση C-47/90 (υποσημείωση 36), σ. 3639 επ. Βλ. επίσης την τρίτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 4252/88, κατά την οποία ο κανονισμός αυτός αποβλέπει «[στη διευκόλυνση της ελεύθερης κυκλοφορίας] των εν λόγω προϊόντων».

μπορεί να αναβληθεί, πράγμα το οποίο μπορεί να επηρεάσει αισθητά τη διαμόρφωση των τιμών.

68. Η Γαλλική Κυβέρνηση υποστήριξε, εξάλλου, ότι σύγκρουση μεταξύ της ανωτάτης αποδόσεως ανά εκτάριο και της αποδόσεως που προβλέπεται με την πίστωση εμπορίας δεν είναι δυνατή παρά μόνον αν η ποσότητα των φυσικών γλυκών οίνων που μπορούν να διατεθούν στην κατανάλωση στο πλαίσιο της πιστώσεως εμπορίας είναι μεγαλύτερη από την ποσότητα που παράγεται εντός των ορίων της ανωτάτης αποδόσεως ανά εκτάριο. Ως προς το θέμα αυτό, θα αναφέρω απλώς ότι ακριβώς στις περιπτώσεις όπως η υπό κρίση σημειώνεται παραβίαση της αρχής της ανοικτής αγοράς, όταν δηλαδή ένα κράτος μέλος απαγορεύει στους παραγωγούς να διαθέσουν στην αγορά μέρος των οίνων τους οποίους νομίμως έχουν παραγάγει.

69. Η Γαλλική Κυβέρνηση άφησε επίσης να εννοηθεί ότι οι παραγωγοί υπήχθησαν οικειοθελώς στο καθεστώς τιμών και τον ποσοτικό μηχανισμό που θεσπίστηκαν για τους φυσικούς γλυκείς οίνους και ότι είναι ελεύθεροι να αποφασίσουν να παράγουν επιτραπέζιους οίνους, οι οποίοι δεν υπόκεινται στους κανόνες αυτούς. Επ' αυτού, θα παρατηρήσω απλώς ότι η ελευθερία των παραγωγών να παράγουν οίνους ποιότητας δεν είναι δυνατόν να θίγεται με τη θέσπιση εθνικών κανόνων ασυμβίβαστων με τις διατάξεις του κοινοτικού δικαίου στον εν λόγω τομέα.

ββ) Ιστορικό της γενέσεως των κανόνων

70. Η άποψη που μόλις ανέπτυξα, ότι δηλαδή οι κανόνες περί της κοινής οργανώσεως των αγορών στον αμπελοοινικό τομέα έχουν — και όσον αφορά τους οίνους ποιότητας — εξαντλητικό χαρακτήρα και δεν επιτρέπουν στα κράτη μέλη να θεσπίζουν καθεστώτα τιμών και μηχανισμούς ποσοτικών περιορισμών, επιβεβαιώνεται και από το άρθρο 51 του κανονισμού 822/87, καθώς και από το ιστορικό της γενέσεως των διατάξεων του κοινοτικού δικαίου. Το άρθρο 51, παράγραφος 1, έχει ως εξής:

«Κατά το μέτρο που απαιτείται για τη στήριξη της αγοράς των επιτραπέζιων οίνων, μπορούν να λαμβάνονται μέτρα παρέμβασης για τα προϊόντα τα οποία απαριθμούνται στο άρθρο 1, παράγραφος 2, στοιχείο β΄, εκτός από τον επιτραπέζιο οίνο. »

71. Κατά το άρθρο 51, παράγραφος 2, τα μέτρα αυτά λαμβάνονται από το Συμβούλιο με ειδική πλειοψηφία κατόπιν προτάσεως της Επιτροπής. Στα προϊόντα που αφορά η διάταξη αυτή, για τα οποία μπορούν να ληφθούν μέτρα παρεμβάσεως, περιλαμβάνονται και οι v.q.p.r.d. και, συνεπώς, και οι φυσικοί γλυκείς οίνοι.

72. Το γεγονός ότι *στην αγορά των επιτραπέζιων οίνων* προβλέπεται η λήψη, εφόσον παραστεί ανάγκη, μέτρων παρεμβάσεως για τα προϊόντα αυτά, ενώ καμία ανάλογη εξουσιοδότηση δεν προβλέφθηκε για την περίπτωση που τέτοια μέτρα θα ήταν αναγκαία για τους v.q.p.r.d., αποτελεί ήδη ένδειξη ότι, κατά τον νομοθέτη, στον τομέα των v.q.p.r.d. μόνο κατ' εξαίρεση μπορούν να γίνουν δεκτά μέτρα παρεμβάσεως. Η Επιτροπή ορθώς παρατήρησε επί του θέματος αυτού ότι η εν λόγω διάταξη προέρχεται από το άρθρο 19 της προτάσεως που υπέβαλε η Επιτροπή προς το Συμβούλιο, στις 24 Ιουνίου 1967, για την κοινή οργάνωση της αμπελοοινικής αγοράς [53]. Η διάταξη αυτή είχε την εξής διατύπωση:

«Σε περίπτωση που παρίσταται ανάγκη θεσπίσεως καθεστώτος τιμών, μέτρων παρεμβάσεως ή καθεστώτος συναλλαγών για τα προϊόντα που αναφέρονται στο άρθρο 1, παράγραφος 2, πλην των επιτραπέζιων οίνων, θεσπίζονται συμπληρωματικές διατάξεις κατά τη διαδικασία του άρθρου 43, παράγραφος 2, της Συνθήκης.»

73. Απαντώντας σε ερώτημα του Δικαστηρίου, η Επιτροπή, με το υπόμνημα της 26ης Οκτωβρίου 1992, παρέσχε πληροφορίες ως προς την τύχη που επιφυλάχθηκε στη διάταξη αυτή στο πλαίσιο της νομοθετικής διαδικασίας. Λεπτομέρειες αναφέρονται στην έκθεση ακροατηρίου. Από τα λεγόμενα της Επιτροπής προκύπτει, κατά τη γνώμη μου, ότι ο νομοθέτης απέφυγε ενσυνείδητα (και πέραν της εξαιρέσεως που περιέχεται στο άρθρο 51 του κανονισμού 822/87) να προβλέψει ένα καθεστώς τιμών και παρεμβάσεως για τους v.q.p.r.d. Το γεγονός ότι το άρθρο 51 του κανονισμού 822/87, υπό την ισχύουσα διατύπωσή του, προβλέπει απλώς μέτρα παρεμβάσεως (και όχι καθεστώς τιμών ή καθεστώς συναλλαγών) εξηγείται προφανώς από το ότι, για τους σκοπούς του άρθρου 51 — διατήρηση της ισορροπίας στην αγορά του επιτραπέζιου οίνου — αρκεί η δυνατότητα εφαρμογής μέτρων παρεμβάσεως στον τομέα των v.q.p.r.d.

74. Εκτός από τα νομοθετικά κείμενα που μνημονεύει η Επιτροπή, ένα άλλο — πιο πρόσφατο — κείμενο νομίζω ότι εμφανίζει ενδιαφέρον, καθόσον επιβεβαιώνει την άποψη ότι ο νομοθέτης δεν είχε την πρόθεση να προβλέψει, στον τομέα των v.q.p.r.d., διατάξεις ανάλογες με εκείνες που περιέχονται στον τίτλο ΙΙΙ του κανονισμού 822/87 και ότι, ως προς το θέμα αυτό, αρκούσε η εφαρμογή μιας πολιτικής βελτιώσεως της ποιότητας. Πρόκειται για τη γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής επί της προτάσεως κανονισμού της Επιτροπής για την τροποποίηση του κανονισμού 823/87 [54]. Διαπιστώνοντας ότι η παραγωγή v.q.p.r.d. είχε φθάσει, κατόπιν της διευρύνσεως της

53 — ABl. n° 201 της 21. 8. 1967, σ. 13.

54 — Πρόκειται για την πρόταση που οδήγησε στην έκδοση του κανονισμού 2043/83 που τροποποιεί τον κανονισμό 823/87 (βλ. υποσημείωση 3).

Κοινότητας, σε υψηλό επίπεδο, η Επιτροπή ανέφερε τα εξής:

«Δεδομένου ότι:

— αφενός, δεν φαίνεται *ούτε πιθανό ούτε σκόπιμο να προβλεφθεί οργάνωση αγοράς γι' αυτή την κατηγορία*,

— αφετέρου, παρατηρείται μέχρις ενός σημείου κορεσμός της αγοράς,

θα πρέπει να γίνουν αυστηρότερες οι κανονιστικές διατάξεις που αφορούν τις συνθήκες παραγωγής, οι οποίες είναι ευνοϊκές για την παραγωγή οίνων προέλευσης και ποιότητας.» [55]

4. *Ανακεφαλαίωση*

75. Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, είμαι της γνώμης ότι το καθεστώς τιμών και ο ποσοτικός μηχανισμός που ισχύουν στη Γαλλία δεν συμβιβάζονται με την κοινή οργάνωση των αγορών στον αμπελοοινικό τομέα και ότι θα πρέπει, ως προς το σημείο αυτό, να γίνουν δεκτά τα αιτήματα της Επιτροπής.

76. Θα ήθελα, ωστόσο, να προσθέσω ότι αισθάνομαι ορισμένες τύψεις λαμβάνοντας την απόφαση αυτή. Μεταξύ άλλων, το γεγονός ότι επί πολλά έτη η επίδικη ρύθμιση ίσχυσε χωρίς η Επιτροπή να θεωρήσει ότι υπήρχε λόγος προσφυγής δημιουργεί ορισμένες σκέψεις. Θα ανέμενε, εξάλλου, κανείς από την Επιτροπή — τουλάχιστον στο πλαίσιο των προπαρασκευαστικών εργασιών του κανονισμού 4252/88 — να στρέψει την προσοχή της στο επίδικο καθεστώς και να ρυθμίσει το θέμα με τον ίδιο αυτό κανονισμό. Δεν μπορεί, επίσης, να παραβλεφθεί το γεγονός ότι η γαλλική νομοθεσία επιδιώκει σκοπούς οι οποίοι μπορούν να θεωρηθούν σύμφωνοι με τους σκοπούς της κοινής γεωργικής πολιτικής. Ομοίως, θα πρέπει να δοθεί, κατά τη γνώμη μου, κάποια βαρύτητα στην παρατήρηση της Γαλλικής Κυβερνήσεως σχετικά με τη σημασία που έχει η επίδικη ρύθμιση για τους ενδιαφερομένους παραγωγούς (πρόκειται γενικά για μικρής εκτάσεως εκμεταλλεύσεις) και για την οικεία περιοχή.

77. Πάντως, η Γαλλική Κυβέρνηση δεν απέδειξε ότι η διατήρηση της επίδικης ρυθμίσεως σε ισχύ ήταν απαραίτητη για την επίτευξη αυτών των σκοπών. Θα πρέπει να ληφθεί συναφώς υπόψη ότι, κατά δήλωση του εκπροσώπου της Γαλλικής Κυβερνήσεως κατά την προφορική διαδικασία, η επίδικη ρύθμιση εφαρμόζεται επί του παρόντος μόνο σε δύο από τις δέκα

55 — ΕΕ C 208 της 8. 8. 1988, σ. 18 (η υπογράμμιση με πλάγια στοιχεία δική μου).

σημαντικότερες «ονομασίες» [56]. Όσον αφορά, ειδικότερα, το επιχείρημα ότι, λαμβανομένης υπόψη της θέσεως ισχύος των εμπόρων που αντιπροσωπεύουν τη μεγαλύτερη ζήτηση στην αγορά, στους παραγωγούς φυσικών γλυκών οίνων πρέπει να παρασχεθεί μια κάποια προστασία, δεν είμαι πεπεισμένος ότι η επίδικη ρύθμιση είναι απαραίτητη για την επίτευξη του σκοπού αυτού. Δεν αποκλείω το ενδεχόμενο να διαθέτουν οι παραγωγοί — έστω και χάρη στις διατάξεις του δικαίου του ανταγωνισμού και στη δυνατότητα που έχουν, στα πλαίσια των διατάξεων αυτών, να συνιστούν ενώσεις προκειμένου να πραγματοποιούν πωλήσεις από κοινού — ένα ικανό αντίβαρο απέναντι στην ισχύ των αγοραστών.

79. Θα μπορούσε να εξεταστεί, ειδικότερα, το ενδεχόμενο της υπάρξεως παραβάσεως του άρθρου 34, το οποίο πρέπει να θεωρηθεί ως αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα της κοινής οργανώσεως της αγοράς [57]. Ωστόσο, όπως το Δικαστήριο είχε επανειλημμένως την ευκαιρία να υπενθυμίσει, το άρθρο 34 αφορά τα εθνικά μέτρα

«που έχουν ως σκοπό ή ως αποτέλεσμα να περιορίσουν ειδικώς τα ρεύματα των εξαγωγών και να δημιουργήσουν με αυτό τον τρόπο διαφορά μεταχειρίσεως μεταξύ του εσωτερικού εμπορίου κράτους μέλους και του εξαγωγικού εμπορίου, έτσι ώστε να διασφαλίζουν ιδιαίτερο πλεονέκτημα στην εθνική παραγωγή ή στην εσωτερική αγορά του ενδιαφερομένου κράτους» [58].

5. Το καθεστώς των εξαγωγών

78. Όπως ανέφερα προηγουμένως, θεωρώ ότι το Δικαστήριο πρέπει να απορρίψει ως απαράδεκτο το σκέλος της προσφυγής που αφορά το καθεστώς των εξαγωγών. Για την περίπτωση που το Δικαστήριο δεν συμμεριστεί τη γνώμη μου, θα εξετάσω τώρα κατά πόσο αυτό το καθεστώς συμβιβάζεται με τους κανόνες του κοινοτικού δικαίου.

80. Στην υπό κρίση περίπτωση, το επίδικο καθεστώς εξαγωγών αποτελεί οπωσδήποτε μέτρο το οποίο καθιστά δυσχερέστερες τις εξαγωγές. Το γεγονός ότι οι εξαγωγές αντιπροσωπεύουν μόνον ένα ελάχιστο τμήμα της παραγωγής φυσικών γλυκών οίνων, καθώς και το επιχείρημα της Γαλλικής Κυβερνήσεως ότι δεν είναι δύσκολη η απόκτηση των απαιτουμένων πιστοποιητικών, δεν αλλάζουν την κατάσταση. Το ίδιο ισχύει και για το επιχείρημα της Γαλλικής Κυβερνήσεως ότι ένα μεγάλο μέρος των εξαγωγών πραγματοποιείται από επιχειρηματίες οι οποίοι ουδόλως θίγονται από τους κανόνες αυτούς.

56 — Πρόκειται, ωστόσο, σύμφωνα με τα στοιχεία που παρέθεσε ο εκπρόσωπος της Γαλλικής Κυβερνήσεως, για τις δύο ποσοτικά σημαντικότερες «ονομασίες».

57 — Βλ. την απόφαση στην προαναφερθείσα υπόθεση Pigs Marketing Board (υποσημείωση 22), σκέψη 55.

58 — Απόφαση στην προαναφερθείσα υπόθεση Jongeneel Kaas κατά Κάτω Χωρών (υποσημείωση 21), σκέψη 22. απόφαση της 9ης Ιουνίου 1992 στην υπόθεση C-47/90, Delhaize et Le Lion, Συλλογή 1992, σ. I-3669, σκέψη 12.

81. Ωστόσο, αποφασιστική σημασία έχει, κατά τη γνώμη μου, το ότι το καθεστώς αυτό δεν θέτει σε μειονεκτική θέση τις εξαγωγές σε σχέση προς τη διάθεση στο εσωτερικό εμπόριο. Αντιθέτως, απλώς έχει ως αποτέλεσμα να επεκτείνει και στις εξαγωγές την εφαρμογή των κανόνων εμπορίας που ισχύουν για το εσωτερικό εμπόριο. Συνεπώς, το καθεστώς αυτό δεν συνιστά, κατ' εμέ, μέτρο αποτελέσματος ισοδυνάμου προς ποσοτικό περιορισμό επί των εξαγωγών κατά την έννοια του άρθρου 34 [59].

82. Εν πάση περιπτώσει, το ζήτημα που μόλις εξέτασα δεν είναι, κατά τη γνώμη μου, ιδιαίτερα σημαντικό. Οι επίδικες διατάξεις, στο μέτρο που υποβάλλουν τις εξαγωγές στους ίδιους κανόνες οι οποίοι ισχύουν ήδη για τις πωλήσεις στην εσωτερική αγορά, ακολουθούν τη μοίρα των κανόνων αυτών. Εφόσον κατέληξα ανωτέρω στο συμπέρασμα ότι το καθεστώς τιμών και ο ποσοτικός μηχανισμός δεν συμβιβάζονται με το κοινοτικό δίκαιο, το αυτό θα ισχύει και για το καθεστώς εξαγωγών [60].

III — *Δικαστικά έξοδα*

83. Η απόφαση επί των δικαστικών εξόδων υπαγορεύεται από το άρθρο 69, παράγραφος 3, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου.

Γ — Συμπέρασμα

84. Προτείνω, συνεπώς, στο Δικαστήριο:

1) να αναγνωρίσει ότι η Γαλλική Δημοκρατία

— καθορίζοντας τις τιμές των φυσικών γλυκών οίνων στη γαλλική αγορά.

59 — Το αυτό ισχύει, στην έκταση που τα μέτρα αυτά αφορούν τις εξαγωγές προς τις τρίτες χώρες, και ως προς την ύπαρξη παραβάσεως του άρθρου 60, παράγραφος 2, στοιχείο β', του κανονισμού 822/87.

60 — Το καθεστώς αυτό δεν μπορεί, εν πάση περιπτώσει, να δικαιολογηθεί από την ανάγκη της εξασφαλίσεως της νομιμότητας των συναλλαγών. Στον ισχυρισμό της Γαλλικής Κυβερνήσεως ότι σκοπός του καθεστώτος ήταν η παρεμπόδιση των συναλλαγών στο πλαίσιο των οποίων οι εξαγόμενες κατά τον τρόπο αυτό ποσότητες επανεισάγονται στη Γαλλία κατά παράβαση των τελωνειακών κανόνων, αρκεί η παρατήρηση ότι είναι εύκολη η πάταξη αυτών των καταστρατηγήσεων με την προσήκουσα προσαρμογή των τελωνειακών διατάξεων.

— καθορίζοντας ποσόστωση εμπορίας των φυσικών γλυκών οίνων, πέραν της οποίας ο παραγωγός δεν μπορεί να διαθέσει στο εμπόριο τους οίνους που παρήγαγε εντός των ορίων της νόμιμης αποδόσεως ανά εκτάριο αλλά πρέπει να τις διαθέσει σε απόθεμα ασφαλείας και παλαιώσεως·

— εξαρτώντας την έξοδο των οίνων από τις οιναποθήκες των παραγωγών από την προηγούμενη προσκόμηση πιστοποιητικού της CIVDN με το οποίο βεβαιώνεται η καταχώρηση των συμβάσεων και αποκλείοντας, κατά τον τρόπο αυτόν, τη διάθεση οποιωνδήποτε ποσοτήτων εκτός του συστήματος της ποσοστώσεως εμπορίας.

παρέβη τις κοινοτικές της υποχρεώσεις και, ειδικότερα, τις διατάξεις των κανονισμών (ΕΟΚ) 822/87 και 823/87 του Συμβουλίου περί των οίνων ποιότητας που παράγονται εντός καθορισμένων περιοχών,

2) να απορρίψει κατά τα λοιπά την προσφυγή ως απαράδεκτη,

3) να καταδικάσει τη Γαλλική Δημοκρατία στα τρία τέταρτα και την Επιτροπή στο ένα τέταρτο των δικαστικών εξόδων.